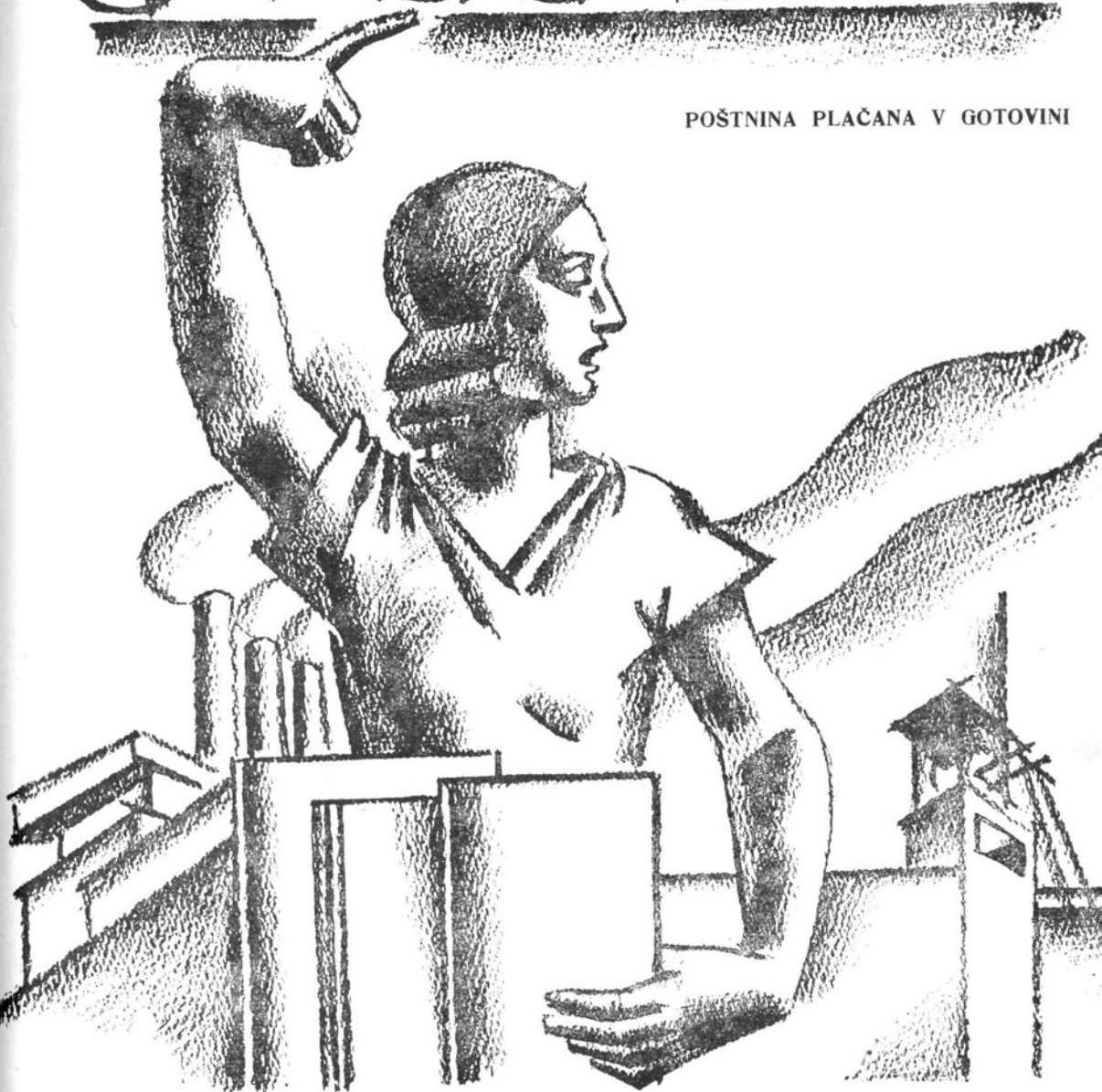

SVOBODA

POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI

VSEBINA:

Max Beer, Hebrejski proroki. — Tone Čufar, Deložacija. — Otto Bauer, Kar potrebujemo
— Li Kiang jo, Kmet Taj-i-Kaj. — Cvetko Kristan, Erfurtski program. — Rudolf Golouh, Mand
žurski spor in Društvo narodov. — Herm. zur Mühlen, Brodolomci.
— Pantelejev, Ura (s slikama. Konec). — Knjige in knjižnice. — Društveno življenje. — Del. pesem. — Del. sport. — Po svetu. — Razno.

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica šte. 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji

Ima vlog nad 430,000.000 Din.

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo.

Vloge se sprejemajo na knjižice in na tekoči račun. Naložbe proti odpovedi se obrestujejo po dogovoru kar najbolj ugodno.

Posojila se dovoljujejo na posestva, menice in vrednostne papirje čim najceneje.

Za male trgovce in obrtnike obstoji pri hranilnici kreditno društvo, za pupilarne naložbe pa sodni depozitni oddelek.

Za varčevanje mladine izdaja domače hranilnike, za pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice.

Telefon št. 2016 in 2616.

Poštni čekovni račun št. 10533.

Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol.

S · V · O · B · O · D · A

Naročnina za člane Svobode letno	Din 12—
Naročnina za druge letno	36—
" " " polletno	18—
" " " četrtletno	10—
Naročnina za Ameriko letno	Dolar 1—

Uredništvo in uprava za Jugoslavijo: Ljubljana, Palača Del. zbornice, Miklošičeva c. 1.
Za Ameriko: Chicago. Ill. 3639 W, 26 Th. St.

Max Beer:

Hebrejski proroki

Ne da bi se še kdaj mogli povrniti, so izginili časi, ko je Izrael v vinogradih in pod figovimi drevesi užival notranjo slogo in svobodo in ko je vsakdo delal, kar se mu je zljubilo. Rasla je gospodarska neenakost in z njo konflikt nasprotujočih si razredov: revnih in bogatih, vladajočih in vladanih, zatiralcev in zatirancev. Posedujoči so kot razred — po svojih življenjskih potrebah in po vsej svoji duševnosti — čistili Baala, boga plodovitosti, uživanja, dobička; brezposestni so se oklepali Jahva, ki so ga smatrali za boga trdne plemenske složnosti, skupnosti, dobrine in usmiljenja. Kako dober je bil Izrael, ko je združen v plemenih taboril v puščavi! Kako lepi so bili njegovi šotori! Ljubil je Jehovo in Jehova je ljubil njega; — neposedujočim se je zdel čas nomadstva in stara plemenska organizacija kot zlata doba. Kako mili in ljubki so glasovi, ki jih znajo ubirati sicer tako strogi in neizprosni proroki, kadar roté mladostno dobo Izraela!

Kakor vidimo, je bil konflikt med Jehovo in Baalom po izpremenjenem gospodarskem življenju povzročeni razredni boj, ki se je odigral v verskih oblikah.

K Jehovi in njegovim prorokom so se v stiski obrnili neposedujoči. »Tvoj hlapec, moj mož,« toži neka žena proroku Elizi, »je umrl; kakor veš, se je on bal Jehove. Sedaj pa pride upnik in hoče oba moja otroka vzeti za sužnja.« (2. Kralji, 4, 1.) Semitski kapital v Kanaanu je nastopil z isto trdostjo in v isti obliki, kakor arijski kapital v Grčiji in Rimu: kakor oderuški in trgovski kapital. S kakšno nejevoljo so srečavali v Izraelu oderuha, kaže hebrejski izraz za oderuha: »n e š e h«, ki pomeni dobesedno »grizti«. Razvijajoče se denarno gospodarstvo in zasebna lastnina sta rušila stari gospodarski red in stare običaje. Razkošje in bogastvo pri bogatih, pomanjkanje, stiska in zadolženost pri neposedujočih. Neizogibna posledica je bilo razredno nasprotstvo, o katerem — v kolikor imamo zgodovinske dokaze — sicer lahko rečemo, da ni vodilo v nobene vstaje in nemire, ki so v Grčiji in Rimu pretresali temelje družabnega življenja, vendar pa je povzročilo posebno socialno-religiozno vrenje, katerega duhovni voditelji so bili proroki. Ti krepostni junaki, ki so iz svojih plamtečih duš metali nepogasljiv ogenj v boj za socialno pravičnost, so morali vedno bolj v socialni etiki videti najvažnejši element vere. Kakor hitro je bil nekako dovršen ta religiozni preobratni proces, je Jehova prenehal biti plemenski in krajevni bog in je postal splošni bog pravičnosti. Tako

so proroki dvignili primitivno-družabni idol hebrejskih nomadskih plemen v univerzalnega boga resnice in človeške ljubezni. V svojem delovanju so bili sčasoma še podkrepjeni in so iz nacionalnih voditeljev vzrasli v svetovnopolične osebnosti radi geografsko-političnega položaja Palestine, ki jih je potegnila v vrtimec svetovne politike. Palestina je bila po svoji legi in po oblikovanosti svoje zemlje most med prednjo Azijo in Egiptom — spojno ozemlje tedaj tekmujočih si svetovnih držav. Zato je bila izpostavljena vpadom, radi tega je bil pa vedno svež duh njenih hebrejskih prebivalcev, vedno pripravljenih na svetovno-politične dogodke. Njihovi duhovno visoko stoječi možje, proroki, so motrili velike države, ki so se borile med seboj za nadvlado; vrednost stvari in ljudi, držav in dežel so tehtali na tehtnici socialne pravičnosti. Asirija, Babilonija, Egipt, Perzija so postale orodje v rokah Jehove in njegova volja, njegov načrt je obsegal svetovje. Vihar je zadivjal skozi svetovno zgodovino in je polomil vse visoko in štrleče, pomeđel je ošabneže in gizdalin in v zatonu vse posvetne oblasti in človeške moči se je pojavil majestetično in neminljivo moraličen svetovni red, katerega središče je bil Izrael. Proroki so začeli oznanjati bodoče viharje, prihajajočo nesrečo za Izrael in Judejo kakor tudi njeno končno razjasnitev in odrešenje človeštva — odrešenje iz vojn in zmed, notranjih in zunanjih bojev z zmago duha, z zmago prava in pravičnosti, ki jo bo Jehova s posredovanjem Judov dal vsemu človeštvu. Elementarna sila je bil življenjski element teh mož. Telesno in duhovno močna je morala biti ta rasa, iz katere so vzrasle tako močne osebnosti. Z zgolj lokalnim bojem za zatiranje so pričeli in z moralnim svetovnim poslanstvom so končali svojo neminljivo življenjsko pot.

Amos, pastir iz Tokeje, dvigne svoj glas proti vsem ljudstvom Sirije in Palestine in jim prorokuje nesrečo radi njihovih grehov: »Oznanite v palačah v Azdodu in v palačah v deželi Egipt in povejte: Zberite se na gorcvju Samaria in glejte zmedo v njihovi sredini. Ne spoštujete prava in zbirajo zaklade s hudobijo in ropanjem« (3, 9—10). Mislijo, da bodo s klavnimi žrtvami in molitvami izpolnili voljo Jehove. Toda Jehova pravi: »Mrzim in zaničujem vaše slavnosti; ne morem poduhati v vaš zbor. Ne ugajajo mi vaša žgalna, jedilna in zahvalna darovanja. Proč s hrupom vašega petja, ker ne morem poslušati vašega igranja psalmov. Temveč pravo naj prodre kakor veda in pravičnost, kakor močan veletok. Ali ste mi mar od hiše Izrael v puščavi darovali skozi štirideset let klavne in jedilne žrtve?« (5, 21—25). Ne žrtev in molitev, temveč prava in pravičnosti zahteva Jehova. Sodniki naj ne odločajo v prid bogatinov. Odličneži in posedujoči naj ne zatirajo revnih in v stiski trpečih; žitni trgovci morajo prenehati z varanjem lačnih. Amos biča kneza in mogočneže, denarne naduteže in novake, ki stanujejo v palačah iz klesanega kamna, lenuharijo po razkošnih ležiščih, se valjajo po posteljah iz slonove kosti, žrō najboljša jagnjeta in pitana teleta »in igrajo na harfi in pesnijo pesmi, pijejo vino iz čaš in se mažejo z balzamom, ne brigajo se pa za bedno stanje ljudstva« (6, 4—6). Kazen ne bo izostala; »Jerobeam bo umrl pod mečem in Izrael bo ujet odpeljan iz svoje dežele« (7, 11). Zato »iščite dobro in ne zlo, da boste mogli živeti. Sovražite zlo in ljubite dobro; naročite si pravo pri vhodu, da se bo Jehova usmilil ostankov ljudstva« (5, 14—15).

Hozea opominja otroke Izraela, da ima Jehova vzrok, da je z njimi nezadovoljen, »kajti nobene zvestobe, nobene ljubezni, nobene bogaboječnosti ni v deželi, temveč preklinjanje in laganje, ubijanje in ropanje,

zakonolomstvo je prevladalo in krvava krivda sledi drugi« (4, 1—2). Izrael je postal ponosen na svoje bogastvo. »Trgovec ima napačno tehtnico v svojih rokah in rad goljufa. Kajti Efraim pravi: Bogat sem in dosegl sem blagostanje« (12, 8—9). In tudi v zunanji politiki so zapustili Jehovo. Kakor zablodivši golob teka Izrael sem in tja in se izmenoma priključuje Asiriji in Egiptu, da išče zaščite pred sovražnimi napadi. Zato trpi dežela in ljudstvo propada. Kako drugačen je bil Izrael v svoji mladostni dobi, ko je še živel v puščavi in ko še ni poznal Baalovega čaščenja (11, 1—2). Sedaj pa seje zlo, žanje slaba dela in uživa lažnjive plodove (10, 13). Zato ne bo ušel kazni; dežela bo uničena in Izrael bo prišel v ujetništvo. »Zato sejte pravičnost in žanjite ljubezen in orjite drugače (10, 12) ... bodite usmiljeni in pravični, upajte vedno na Jehovo« (12, 7). Potem bo Jehova »zopet ozdravil vaše odpadništvo in vas bo ljubil« ... in sklenil bo zvezo z njimi, ter napravil vsa vojna orožja in vojno, kajti zveza bo temeljila na pravu in pravičnosti, na ljubezni in usmiljenosti (2, 18—19).

Miha se sveto srdi na mogočneže in bogatine dežele: »Čujte vendar, vi poglavarji v hiši Jakoba in vi knezi v hiši Izraela, vi, ki zaničujete pravo in teptate vse pravično. Vi, ki gradite Sinaj s krvjo in Jeruzalem s krivico. Vaši sodniki sodijo za darove, vaši duhovniki učé za plačo in vaši proroki prorokujejo za denar ... Zato bo Sinaj kakor polje razoran in Jeruzalem bo postal kup kamenja in gora svetišča pust hrib (3, 9—12). Nezaupljivost, nesloga, boj vseh proti vsem so razdirali ljudstvo (7, 4—6). S klavnimi žrtvami se ne da pomiriti Jehove. Ali misliš, da Jehovi ugaja več tisoč ovnov? Ali olje, čeprav bi ga bilo polno rek? ... Človek, rečeno ti je, kaj je dobro in kaj zahteva od tebe Jehova: Božjo besedo čuvati, ljubiti in v ponižnosti živeti pred Jehovo« (6, 7—8).

Govorniški Jezaja, katerega mogočen odmev je Miha, brezobzirno skritizira vse socialno življenje Palestine in ne najde nič dobrega na njem. Pravo in pravičnost sta izginila, moralno čistost je izpodrinilo razkošje, zapeljivo modno oblačenje, nebrzdano uživanje in lov za bogastvom in slavo. Revne, vdove, sirote zatirajo in izkoriščajo, male posestnike razlaščujejo, veleposest nastaja: »Gorje onim, ki si prilaščujejo hišo za hišo, njivo za njivo, dokler jim ne zmanjka prostora tako, da sami posedujejo deželo« (5, 8). Nasproti juridičnim poskusom, da to stanje zakonito sankcionirajo, kliče prorok: »Gorje učenjakom, ki izdajajo krivične zakone in pišejo krivično sodbo, da zlomijo pravo razlaščenih v mojem ljudstvu, da napravijo vdove za rop in sirote za plen bogatinov« (10, 1—2). Zato se Jehova obrača proč od molitev in klavnih žrtev Izraela: »Ne prinašajte mi nobene jedilne žrtve več; kadilno žrtvovanje se mi gnusi; novomesecev in sobot, ko se zbirate, sem naveličan. In če razprostrete svoje roke, skrijem vendar svoj obraz pred vami; in če mnogo molite, vas ne čujem, kajti vaše roke so okrvavljene« (1, 13—15). Jehova je obsodil vse napuhnjeno in vzvišeno, kar bo on ponižal; izrekel je obsodbo nad cedrami v Libanonu, nad vsemi hrasti v Bazanu; nad vsemi trgovskimi potniki na morju in nad vsem razkošjem (2, 11—16). Jehova »bo na čisto ostrigel glave hčerk Siona in strgal njih nakit: zapestnice, verižice, čepice, uhane, vpletke, prstane, pasove, plašče, ogledala, dišavne stekleničice ... Tvoje čete bodo padle pod mečem, tvoji vojščaki v boju« (3, 17—24). In Izrael bo šel v ujetništvo, njegovi vladarji bodo od glada, njegovi lahkoživci pa od žeje pomrli, njegovi odličneži bodo ponižani okrog blodili« (5, 13—15). Potem »se bodo razlaščeni zopet veselili Jehove in rev-

ni med ljudmi bodo radostni v svetosti Izraela, ko bodo poginili tirani in trdosrčneži« (29, 19—20). Toda ves Izrael se še da rešiti, če se povrne k Jehovi in izpolnjuje njegove zapovedi: »Umijte, očistite se, odpravite svojo zlobo izpred mojih oči, pustite zlo. Učite se delati dobro, stremite po pravu, pomagajte zatiranim, dajte sirotam pravičnost in pomagajte vdovam« (1, 13—17).

Jeremija (okrog leta 600 pr. Kr.), kot človek in mislec menda največji med proroki, spominja v imenu Jehove hišo Jakoba in rodove Izraela na puščavno dobo:

»Mislim na čas, ko si bil poln kreposti in lepote dražestna nevesta, ko si mi sledil v puščavi, v deželi, kjer se ne seje. Izrael je tedaj pripadal Jehovi in ga je ščitil pred vsemi sovražniki... Privedel sem vas v lepo deželo, da uživajte njegove plodove in njegove dobrine. In ko ste prišli semkaj, onečaščate mojo dediščino s češčanjem Baala (2, 2—7), z ropanjem, zatiranjem, neslogo in hinavščino.« Prorok v globoko občutenih, toda neizprosni besedah prorokuje, da bodo odpeljali Judo in razdejali Jeruzalem. To je breme njegovih vizij in on poskuša zagovarjati Judo pred Jehovo; človek v svojih dejanjih ni svoboden; nima svobodne izbire: »Vem, Jehova, človekovo početje ni v njegovi oblasti in nihče nima te moči, kako bi hodil ali kako bi usmerjal svojo pot« (10, 23). Toda socialna pravičnost je smisel ljudskega življenja; moraličen svetovni red mora zmagati. Judi morajo trpeti za svoje odpadništvo od Jehove in morajo dozoreti za svoje zgodovinsko poslanstvo.

Cefanija, starejši Jeremijev sodobnik, obseže v malo poglavjih ves boj in naznanja bližanje Jehovega dne — bližanje kazenske sodbe za Judo. »Glasno kričanje se bo dvignilo (v Jeruzalemu) pri ribjih vratih in tuljenje pri drugih in veliko stokanje na gričih. Tulite vi, ki stanujete ob mlinu, kajti vse trgovsko ljudstvo je obsojeno na pogin in vsi, ki zbirajo zlato, so iztrebljeni... Ne bo vas moglo rešiti srebro in zlato na dan srda Jehove, temveč vso deželo naj požre ogenj njene gorečnosti« (1, 10—11, 18).

Z manjšim proroškim zamahom, toda z veliko učenostjo in prodrujočo temeljitostjo obravnava problem Hezekil v babilonskem prognanstvu (okrog 560. l. pr. Kr.): »Gorje pastirjem, ki sami sebe čuvajo, namesto da bi pasli čredo. Vi žrete mastno in se oblačite z volno in koljete pitano, toda ovc ne marate pasti. Slabotnim ne strežete in bolnih ne zdravite, ranjenega ne obvezujete, zablodivšega ne dovedete nazaj in izgubljenega ne iščete, temveč trdo in brezsrčno vladate nad njimi... Toda tudi vam, moja čreda, govori Jehova: Soditi hočem med ovni in kozli, med debelimi in suhimi ovcami. Zato, ker z nogami teptate in bolno proč suvate in gonite s svojimi rogovi, hočem pomagati svoji čredi, da ne bo več za plen« (34, 2—22). »Vsakdo je odgovoren za svoja dejanja, vsakdo ima voljo, da dela dobro ali slabo« (33, 11—19). Zato naj se Izrael spreobrne in izpolnjuje Jehovine zapovedi.

S kazensko pridigo in naznanjanjem nesreče je pri vseh prorokih spojena poslanica na Izrael o odrešitvi in neomajno trdno prepričanje o končnoveljavnem odrešenju človeštva. V drugi Jezaji (poglavje 40 do konca) doseže proroštvo svoj višek (okrog 540. l. pr. Kr.). Judi postanejo izbrano ljudstvo socialne pravičnosti: »Jehovin duh je nad menoj, on me je ljubil. Poslal me je, da razlaščenim ozvanim veselo vest, da zvežem zlomljena srca, da propovedujem jetnikom osvobojenje, zvezanim odrešenje.« (61, 1.) Če to ljudstvo prevzame nase to poslanstvo, postane

središče človeštva. Dolgo zaničevano in omalovaževano postane okras sveta. »Vstani, bodi luč; kajti tvoja luč prihaja in mogočnost Jehove vstaja nad teboj. Kajti glej, tema zakriva zemljo in mrak ljudstva, toda po tebi vstaja Jehovova mogočnost. In neverniki bodo tavalj v tvoji svetlobi in kralji v sijaju, ki vstaja nad teboj... Tvoji predstojniki naj učé mir in tvoji varuhi naj oznanjajo pravičnost... Tvoje ljudstvo naj sestoji iz samih pravičnikov in naj večno poseduje svet« (60, 1—21). Njegov sodobnik Hezekil je narisal sliko judovske božje države, v kateri postane glavni pogoj enakost ljudi in posesti. »In razdelite zemljo enako, enemu kakor drugemu... In če vržete žreb, da si razdelite deželo, potem smatrajte tujce, ki prebivajo med vami tako kakor domačine med otroci Izraela in naj tudi imajo delež na deželi, vsakdo v plemenu, med katerim živi (47, 14—22).

Z idealom prava in pravičnosti je bil tesno združen ideal večnega miru: »Volkovi bodo prebivali pri jagnjetih in leopard bo ležal pri kozlih; mal deček bo skupaj gonil teleta in mlade leve in pitano živino... Meči postanejo ôtke, kopja se bodo prekovala v nože za rezanje trt, kajti nobeno ljudstvo ne bo proti drugemu dvignilo meča in ne bodo se več učili vojskovati« (Jez. 2, 4; Miha 4, 3; Hozea 2, 18). Zaharija vidi prihajati čas, ko bo Jehova »odpravil bojne vozove iz Efrajma, bojne konje iz Jeruzalema in bojne puščice. Večni mir bo oznanil med vsemi ljudstvi. Njegova moč se bo razširila nad vsa morja do konca sveta« (9, 10). Niti z vojsko niti z nasiljem, temveč z duhom se ustanavlja božja država (4, 6). In eden poslednjih prorokov, Maleahi stavlja človeško vprašanje: »Ali mar nimamo vsi enega očeta? Ali nas ni ustvaril en bog? Zakaj potem zaničujemo drug drugega?« (2, 9).

Reformni poskusi

V zadnji četrtini 7. stoletja (621. l. pr. Kr.) so poskusili ustvariti reformno zakonodajo in vsaj nekoliko odpomoči slabim razmeram. Ti reformni zakoni so zapisani v 5. in 3. Mojzesovi knjigi. Bistveno vsebujejo dve glavni zahtevi neposedujočih starega veka (tudi grškega in rimskega): **črtanje dolgov** in **nova razdelitev zemlje**. Proglašajo, da pripada dežela Jehovi, to se pravi, da je zemlja skupna last vsega ljudstva. »Zato ne prodajajte zemlje na večno!« (kot lastnino). Vsakih petdeset let se povrne svoboda in enakost: »Slavite petdeseto leto in ga imenujte leto Svobode; tedaj naj se vsakdo povrne k svoji dediščini in k svojemu rodu« (3. Mojzes, 25, 10, 23). Zadolženost je treba omiliti: »Ako tvoj brat obuboža in se ti proda, ne ravnaj z njim kot s sužnjem, temveč kakor z dninarjem in gostom in do slavnostnega leta naj služi pri tebi. Potem naj svoboden odide, on in njegovi otroci, in naj se povrne k svojemu rodu in imetju svojih očetov« (3. Mojzes, 25. poglavje). Vsakih sedem let naj pride leto odpuščanja, ko je treba popustiti dolgove. »Če je kdo kaj posodil svojemu bližnjemu, naj tega ne zahteva nazaj; kajti to je leto odpuščanja Jehove. Nobenega berača naj ne bo med vami. Če postane reven katerikoli tvojih bratov, ne bodi trdosrčen, niti ne iztegni svoje roke proti svojemu revnemu bratu... in ne govori v svojem srcu: kmalu pride leto odpuščanja (in moj denar bo izgubljen); odpri svojo roko svojemu bratu, ki je v stiski in reven v tvoji deželi. Če se tvoj brat, Hebrejec ali Hebrejka, tebi proda, naj ti služi šest let, sedmo leto naj postane svoboden« (5. Mojzes, 15. poglavje). Zastavna pravica se omeji. »Če svojemu

bližnjemu posodiš denar, ne pojdi v njegovo hišo, da bi ti nekaj zastavil, temveč ti stoj zunaj in on, kateremu posodiš, naj sam prinese svojo zastavnino. Če je pa v stiski, mu njegovo zastavnino vrni, ko zatone solnce, da bo spal v svoji obleki« (5. Mojzes, 24, 10—13). Vdov in sirot se sploh ne sme zastaviti. Delovno plačo je treba vsak dan izplačati (24, 14—15). Značilno za še močno učinkujoče tradicije skupne lastnine je dovoljenje, na njivi bližnjega klasje z roko trgati (23, 25), kakor tudi določbe o pozabljenih snopovih, o repkanju in o tem, da se pusti nekaj žetve za neposedujoče.

(Konec prihodnjic.)

Tone Čufar:

Deložacija

V hladen mrak jesenskega večera
 tiho zro oči njegove,
 trudne misli trudnega človeka
 trgajo in žgo bolesi nove:
 v hlad in mrak, na blatno cesto je postavljen,
 z njim so vsi njegovi mrazu izročeni,
 vsi obupno zro v temo bodočega življenja,
 vsem je v srcih pretežko,
 saj nikamor ne vedo.
 Osmim je le svod neba edina streha,
 osmim se krivica je storila,
 ko je oče zgubil delo,
 ko ga je fabriška krutost zapodila
 iz tovarne, od peči gorečih,
 kjer je puščal kri in moč najboljših let,
 kamor je zahajal dan za dnem trpet.
 Ko so delo pri pečeh mu vzeli,
 vzet mu bil je tudi dom v baraki,
 za napor in dolgi trud, za vročino,
 ki mu žgala je pri delu sleherni ud,
 za razjedeno obličje,
 za ves plin, posrkan vase,
 za trpljenje, delo zvesto,
 je poplačan z blatno cesto.

Otto Bauer:

Kar potrebujemo,

je to-le:

Čim več delavcev naj bi videlo in spoznalo v vsaki čaši piva, v vsakem kozarcu vina vir uničevanja svojih talentov, sposobnosti in možganov.

Čim več delavcev naj bi se zavedalo, da alkohol jemlje borečemu se delavstvu razmah in da ga zavaja v pomeščanjenje.

Li Kiang jo:

Kmet Taj-i-kaj

Naše ljudstvo je revno in dežela je velika. Zemlja je gola in vsako riževo zrno je žejno vode.

Živimo med gorami.

Bori ob pobočjih so zeleni. V vrhovih so črni.

Trije bori stojé sredi vasi. Veter jih je s severnih gorâ zasejal v dolino.

Prvi se od korenin do vrha sveti kot zlato, drugi kot srebro, tretji pa stoji črn v senci obeh drugih.

Stoletja imajo v njih svojo moč.

Reka, ki napaja naša polja, se imenuje »Mirna«. V svojih otroških letih sem vedel, zakaj. Sedaj nihče več ne ve.

Ko sem postal sedemnajst let star, sem bil velik in močan. Toda letina je bila slaba. Zadnje zrno so odnesli biriči.

»Kaj bomo jedli?« je kričal oče.

Uradniki so se smejali.

»Tigri!« je tulil oče.

Uradniki so obstali med vrati in se ozirali nazaj z bodečimi očmi.

Fufuma je prijel očeta za rokav in šel z njim v hišo.

Fufuma je bil vaški starešina. Njemu se je morala vas zahvaliti, da niso biriči nikdar nobenega v vasi ubili. Jaz sem oboževal Fufumo.

V onem gladnem letu so bili uradniki strogi kot mraz. Upravnik pokrajine je vojeval vojno in zahteval od kmetov zadnje riževo zrno. Med rumenim in zelenim, med setvijo in žetvijo je vas gladovala.

Bil sem mlad in velik in močan. Trojno sem občutil lakoto.

Najprej je bila lakota, potem je bil mraz in nato je zapadel sneg.

V najhujšem mrazu je šel Fufuma od hiše do hiše. Ko je nekoč obiskal mojega očeta, je dejal:

»Mraz, poplava, suša in lakota so strahotne sile. Sejemo, plejemo, žanjemo in gradimo hiše, da se upiramo tem silam. Toda one so močnejše. Samo duh in volja sta močnejša od mraza, suše in lakote.«

Ta dan so Taj-i-kaja pred vasjo napadle jate vran. Klical je na pomoč. Njegovi bolesteni kriki so bili strašnejši od gladnega kričanja ptic. Ljudje so tekli iz hiš.

Taj-i-kaj je ležal z obrazom v snegu. Dvignil sem ga. Njegov obraz je bil skljuvan. Levo oko je bila krvava odprtina. Toda njegove roke so tiščale svoj plen — zadavljeno vrano.

Ljudje so raztrgali ptiča in ga slastno požrli.

Luknja v obrazu se ni hotela zaceliti. Poleg mene je ležal in nikdar ga nisem slišal tožiti.

Ko je skopnel sneg, se je dvajset môž iz vasi napotilo v gore, da bi prosili za riž.

Taj-i-kaj in jaz sva se skrivaj plazila za njimi.

V gorah je segal sneg možem do prs. Po njihovih sledovih sva kot podgani skakala navkreber.

Opoldne so prišli možje do Ceng-hsi-hov-ove hiše.

»Usmilite se nas! Dajte riža! Gladujemo.«

»Gospod nima riža. Skednji so prazni!«

Možje so šli dalje. Nihče ni spregovoril niti besedice.

Taj-i-kaj se je ozrl. Videl je, da upravnik še stoji na pragu.

»Morda bo dal kaj jesti, ko bo videl moje izgubljeno oko.«

Vrnila sva se k njemu.

»Riža za slepega berača!«

Taj-i-kaj je ponudil svojo posodo. Neka deklica jo je napolnila.

»Tudi zame!« sem prosil.

»Vzemi od njega. Mi ga nimamo več.«

Ubogal sem. Pogled na posodo, polno riža, me je spravljal v besnost. V strašni lakoti sem planil kot volk na Taj-i-kaja. Posoda z rižem je padla v sneg.

Bil sem močnejši od Taj-i-kaja. Toda besno me je odbil. Padel sem na led in z glavo butnil ob kamenje, da se mi je stemnilo pred očmi.

Ko sem prišel k zavesti, je Taj-i-kaj klečal poleg mene. Stresen riž je pobral s snega in mi molel posodo.

»To je tvoj in tvojega očeta delež,« se je smejal. Molče sva se spuščala v dolino.

*

Moj oče je moral od lakote umreti.

Dediščina so bila polja, na katerih so zrasi samo dolgovi.

Toda nova žetev je bila dobra.

Vsi moški z ženskami so bili na poljih. Samo Taj-i-kajeve njive so ležale gole. Odšel je v gore, za vojaki.

Uradniki so vzeli od pridelkov trojne obresti. Ostalo je še nekaj in omožil sem se z Ah-jujo.

Pomladi je Ah-juj delala poleg mene na polju in k novi žetvi je prinesla tudi otroka. Toda žetev je bila slaba.

Ko je Ah-juj rodila drugega sina, je bila letina še slabša, uradniki pa trši od ledu.

Med letino in letino je rasla lakota do neba.

V najgloblji slami nam noč ni dala niti spanja niti toplote.

Tretji otrok je prišel, ko je bilo solnce zelo visoko.

Solnce je žgalo zemljo, da je zevala. Noč in dan sem nosil vodo, da bi rešil letino.

Tedaj so prikorakali vojaki v vas.

»He! Pridi sem!«

»Kam?«

»V vas!«

Nezaupno sem prišel.

Po vasi se je razlegalo kričanje. Pod bori je stalo v eni vrsti deset vaških fantov.

»Enajst!« je zakričal vodja in me potisnil k drugim.

»Kaj naj to pomeni?« sem kričal.

»Kulij za armado!« mi je odvrnil vodja.

Gledal sem Ah-juj in otroke. Bajoneti so me ločili od njih.

Ah-juj me je gledala, toda njenih ustnic bolest ni odprla.

Vročina je ločila storže od borov, pod katerimi smo stali. Kot male, črne glave so padali v pesek.

Ko se je solnce nagibalo k zatonu, so nas bajoneti odgnali v noč.

Nosili smo bremena po neskončnih potih, noč in dan.

Neko noč so moje mrzle roke iskale Ah-juj.

Streli so prepodili moj sen.

Vojaki so pometali puške, mi pa svoja bremena in zbežali čez hribe.

Da se rešim, sem skakal za drugimi v pečine.

Toda krogle so hitrejše od najurnejšega rikše.*

Krogla je prebila mojo roko.

Mrzlo kamenje je hladilo moje bolečine.

Tedaj se je nekdo priplazil k meni.

»Taj-i-kaj!« sem kričal v enooki obraz. »Taj-i-kaj!«

Strgal je cunje od svoje srajce in mi z njimi obvezal roko.

Kri je tekla po kamenih v dolino, nad katero je žarelo solnce.

Cvetko Kristan:

Erfurtski program

Letos je preteklo štirideset let, odkar je sprejela socialno-demokratska stranka v Nemčiji na erfurtskem strankinem zboru (14.—20. okt. 1891) nov program, ki je dobil poseben pomen v zgodovini socializma, kajti bil je med dotedanjimi socialističnimi strankinimi programi prvi, ki je imel izrazito marksističen značaj in je pridobil mednarodni pomen.

Dotlej je imela glavni program že socialistična delavska stranka Francije, ki ga je izdelal Karl Marx sam v zvezi z Engelsom, Lafargueom in Julesom Guesdeom, ki je prišel v London, da prinese od Karla Marxa poraben program za novo ustanovljeno socialistično delavsko stranko v Franciji. Socialistični kongres v Havru (novembra 1880) je ta program sprejel z veliko večino. V uvodu (Considérants) tega programa čitamo med drugim:

»Delavec je le tedaj svoboden, ko postane lastnik svojih delovnih sredstev — to se pa lahko zgodi v individualni ali kolektivni obliki. Individualna lastninska oblika je premagana po gospodarskem razvoju in bo vsak dan bolj — ostane torej samo skupna lastnina itd.«

Ta uvod je narekoval Marx sam Guesdu ter je mojstrsko delo prepričujočih, množicam v kratkih besedah pojasnjujočih dokazovanj, kakor jih je malo in kakor vzbuja v tej koncizni obliki celo začudenje (prim. tudi Engelsa).

Kljub vsemu pa Marxovega programa iz leta 1880 ni mogoče imenovati izrazito marksističnega, in sicer zato ne, ker bi ga lahko sprejeli tudi marsikateri nemarksistični socialisti.

Seveda ne smemo misliti, da Marx ni bil zmožen sestaviti marksističnega programa, a da se to ni zgodilo, je kriv ne Marx sam, nego zgodovinske razmere.

Tedaj je bilo razumevanje za Marxov način mišljenja še malo razširjeno. Delavstvo bi izrazito marksističnega programa niti ne razumelo. Za Marxa pa je pomenil korak naprej vedno več kakor ducat programov. In najvažnejša se mu je zdela tedaj za Francijo organizacija samostojne socialistične stranke. Program, katerega naj bi ji dal, naj bi bil tak, da bi omogočil in olajšal marksistično propagando in ne smel bi preplašiti razrednih borcev, ki jih marksistično mišljenje še ni prevzelo, a so imeli voljo, da delujejo v njegovem duhu politično.

Ali med tem je naraščalo število marksističnih teoretikov, ki so razširjali nauke Karla Marxa in njegov način mišljenja. Cela vrsta socialistov — teoretikov in praktikov — je delovala v tem pravcu: Guesde in Lafargue v Franciji, Hyndman in Bax v Angliji, Plechanow in Axelrod med

* Na Kitajskem so še vedno za vprežno živino tudi ljudje. Ti se imenujejo rikše.

Rusi, Bernstein in Kautsky v Nemčiji. Med intelektualci je pognal najtrdnjše korenine marksizem v Rusiji, ali med množice je prodril najgloblje v nemško govorečih deželah.

Ta razvoj se je vršil v najtežjih razmerah: pod protisocialistični zakon je šla nemška stranka kot nemarksistična, prišla je spod njega kot marksistična. Ni se borila le proti policiji, tudi za načelno jasnost ji je šlo. Malo prej se je po razdejanjih izjemnega zakona in pa strankinega razcepa l. 1889 ujedinila v Hainfeldu avstrijska socialna demokracija: zavedni marksist Viktor Adler ji je dal program. Ali izrazito marksističen tudi ta še ni bil, pa kaj, saj je bila stranka še majhna.

Ali v Nemčiji je bilo drugače. Tu je bila socialna demokracija najmočnejša socialistična stranka na svetu. Uspelo ji je premagati železnega kanclerja Bismarcka, pred katerim je trepetala vsa Evropa, in uničiti socialistični zakon. V treh letih se ji je posrečilo število glasov podvojiti (1887 : 763.000; 1890 : 1.427.000 glasov), a število mandatov celo več kot potrojiti (1887 : 11, 1890 : 35 poslancev).

In ko se je ta zmagovita stranka pripravila, da si ustvari nov program, je to vplivalo na ves svet. In ker je bil ta program izrazito marksističen, je prevzel marksizem teoretično vodstvo mednarodne socialne demokracije.

Za program je bilo več načrtov. Eden, ki ga je sestavilo strankino vodstvo (predvsem W. Liebknecht) po Marxovi kritiki gotaškega programa nemške stranke iz l. 1875 in ga je pregledal še tudi Fr. Engels. Drugi I. Sternov iz Stuttgarta, mestoma precej naiven; tretji delo magdeburških sodrugov, predvsem Paula Kampfmeyerja, ki pa je bil malo predolg.

Vsi ti poskusi so napotili Bernstein in Kautskega, da tudi onadva izdelata načrt programa. Bernstein je prevzel formulacijo naših najbližjih zahtev, teoretični uvod k programu je pa izdelal Karl Kautsky, ki se je postavil na stališče, da ni nobene bolj prepričujoče in pri tem bolj jasne utemeljitve cilja današnjega socialističnega razvoja in s tem strankarskega programa, kakor ona, ki jo je Marx sam napisal proti koncu svojega »Kapitala« v odstavku o »Zgodovinski tendenci prvotne akumulacije«. Njegov načrt je zato predstavljal samo popularizacijo teh klasičnih izvajanj in temu tudi pripisuje Kautsky vesplošno priznanje, ki ga je načrt našel.

Engels je izjavil, da je ta predlog najboljši od predloženih in Bebel mu je pritrnil. Na erfurtskem kongresu je dobila ta predlog v pretres komisija 21 članov, ki je sprejela na Bebluv predlog namesto načelstvenega — predlog Kautskega kot temelj za razpravo.

Komisija, ki so ji pripadali najodličnejši socialisti tedanje dobe, kakor Liebknecht, Bebel, Schönlanck, Vollmar, Molkenbuhr in Kautsky, ni pri predlogu ničesar bistvenega izpremenila, samo nekatera izvajanja je razširila. Iz drugih predlogov je vstavila komisija tudi nekatere stavke v predlog Kautskega.

Zatem je komisija predlog soglasno sprejela in po njenem poročilu, ki ga je podal Liebknecht, ga je sprejel tudi kongres brez debate.

V vsej debati, ki se je vršila tako pred kongresom kakor po njem o tem novem v marksističnem duhu sestavljenem programu, ni bilo niti enega načelnega ugovora proti njem. In čudno je to bilo, ker se je še nekaj let prej pojavila najostrejša kritika proti marksističnemu mišljenju, iz katere je nastal tkzv. revizijonizem, ki so ga zagovarjali možje, ki so se erfurtskega kongresa celo zelo aktivno udeleževali.

To ni izviralno od nestalnosti in nedoslednosti dotičnih sodrugov, nego od izpremembe njih okolice.

Ko je pisal Marx svoj »Kapital«, sta vladala v kapitalističnem proizvodjalnem načinu še svobodna konkurenca in svobodna trgovina. Razvijal se je ta način v rednem krogotoku prosperitete in krize, ki se je obnavljal približno vsakih deset let.

Tedaj pa je prišla kriza iz leta 1873, kateri pa ni tako kmalu sledil zopet gospodarski porast. Trajala je tako dolgo in bila je tako mučna, da se je zdelo, da se bliža konec kapitalizma. Ko pa je bila ta kriza ob koncu devetdesetih let vendarle premagana, je stopila na njeno mesto ravno tako zelo dolga doba prosperitete. Ta pa je izviralna iz popolnoma nove preuredbe kapitalizma. Na mesto svobodne konkurence so stopili karteli, na mesto pridobivanja tržišč s svobodno trgovino pa zaščitne carine in kolonialne osvojitve.

Zdelo se je, da se je kapitalizem s tem zelo izpremenil, in sicer na ta način, ki je bil tudi za proletarijat bolj ugoden, kajti v dobi prosperitete so naraščale delavske mezde, strokovne organizacije so pridobivale na moči, brezposelnost je znatno nazadovala. Pod temi okoliščinami je nastal revizionizem, to se pravi mnenje, da so bistveni nazori Marxovega »Kapitala« napačni ali pa vsaj zastareli.

Dolgo je trajal boj med kritiki in zagovorniki Marxovih naukov. Ta boj še ni bil zaključen, ko se je že končala doba dolgotrajne prosperitete. Prišle so spet krize (1901, 1907), spet brezposelnost in vsi oni pojavi, ki jih je odkril Marx v »Kapitalu« v njihovih najglobljih odvisnostih. Niti karteli niti najvišje zaščitne carine niti kolonialna politika niso odstranili gospodarskih zakonov, ki jih je odkril Marx.

In kako so se vsi učinki kapitalističnega gospodarstva pokazali šele po svetovni vojni!!

Marsikaj so revizionisti pobijali, ali skoro vse se je pokazalo pravilno. Vendar nikakor nočemo trditi, da bi se od sprejema erfurtskega programa nič ne izpremenilo.

Kapital in njegove tendence so kljub raznim spremembam ostale enake, kakor jih riše Marx v svojem »Kapitalu«. Ali to je samo ena stran današnjega družabnega razvoja. Na to je pokazal že Marx sam v omenjenem poglavju o zgodovinski tendenci kapitalistične akumulacije.

»S stalno manjšajočim se številom kapitalnih magnatov, ki uzurpirajo in monopolizirajo vse prednosti tega izpreminjivega procesa, raste množina bede, pritiska, hlapčevstva, izrodkov, izkoriščanja, ampak tudi ogorčenje stalno naraščajočega in po mehanizmu kapitalističnega produkcijskega procesa samem izšolanega in organiziranega delavskega razreda« (Kapital I.).

Torej v kapitalističnem produkcijskem načinu se nahajata dve vrsti tendenc, ki določata njegov značaj: kapitalistične in proletarske. Nobena od obeh se ne more razvijati popolnoma prosto in vsaka zadene na odpor druge v razrednem boju.

Doslej so prevladovale kapitalistične tendence. Te je mogel Marx natančno študirati, one se od iztja »Kapitala« niso bistveno izpremenile. »Kapital« tvori še vedno najboljše izhodišče za pojmovanje kapitalističnih tendenc. Nasprotno pa je naraslo ogorčenje stalno naraščajočega delavskega razreda napram kapitalu le polagoma. Marx je imel samo priložnost opazovati njegove početke, gibanje chartistov, strokovne organizacije in zadruga ter boj za normalni delovni dan v Angliji (Prim. Beer:

Karl Marx). Marx je umrl ravno, ko se je ogromni napredek modernega delavskega gibanja, oprt na demokratične pridobitve, komaj pričel. Res je Marx že 1847, v svojem »Komunističnem manifestu«, napovedoval tudi na tem polju vso veličino, do katere se bo dvignil proletarijat iz svoje najgloblje bede. Vendar ni mogel predvidevati oblik, ki jih bo dobil ta dvig. In enako tudi ne učinkov oz. reakcije, ki bodo izhajali iz ojačenega »ogorčenja delavskega razreda« v demokratični državi proti tendencam kapitalističnega izkoriščanja. Iz tega nastalih najnovejših problemov proletarskega razrednega boja pa »Kapital« ne preiskuje več. Ako jih hočemo spoznati, moramo sami študirati d a n a š n j o s t (prim. Bauer: Kapitalizem in socializem po svetovni vojni).

In po revoluciji v letu 1918 tudi Erfurtski program ni več zadoščal. Najbližje zahteve, ki jih je določal, so bile tedaj že večinoma izpolnjene, in že to ga je napravilo brezpredmetnega.

Op.: K Erfurtskemu programu je napisal Karl Kautsky ljudsko tolmačenje, ki je izšlo v prevodu pok. Antona Kristana tudi v slovenskem jeziku pod naslovom: Temeljna načela socialne demokracije (Erfurtski program) v petih delih: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? (Idrija 1908 — Str. XXV. + 40). II. Proletarijat (Idrija 1908 — Str. 40). III. Kapitalistični razred (Ljubljana 1908 — Str. 68). IV. Država prihodnosti (Ljubljana 1910 — Str. 90). V. Razredni boj (Ljubljana 1912, Str. 100) kot V., VI., IX. in XIII. zv. Knjižnice časopisa »Naprej« ter V. del v založbi »Zarje«. Glej tudi »Svobodo« iz 1929, članek h Kautskega sedemdesetnici (str. 249) in članek Karla Kautskega: Das Erfurter Programm v »Arbeiter Jahrbuch« 1931 (Prag 1930).

Rudolf Golouh:

Mandžurski spor in Društvo narodov

Vpad japonskih čet v Mandžurijo je obrnil spet pozornost sveta na probleme Daljnega vzhoda. Postavil je pa tudi na dnevni red vprašanje obstoja in moči Društva narodov. Ta tipično azijski podvig japonskih vojaških krogov — eksponentov niponskega imperijalizma — je zadel Kitajsko, ki se ravno bori z lakoto, povodnjimi in potresi, v najtežjem času; v nič manj neprimernem času je zadel tudi Evropo samo, ki se mora boriti z lastnimi, premnogimi težavami. Politika kapitalističnih držav se že nekaj let omejuje le na začasno reševanje vsakoiakih najnujnejših problemov, brez programa in cilja. Ne rešuje se dokončno nobene stvari. Poklicani činitelji iščejo venomer le formulo, ki omogoča tako ali tako t r e n u t n o odgoditev neljubega vprašanja. Politika enodnevniških rešitev. Problemi se med tem kopičijo in poostrujejo do skrajnosti. Naravno, da je potemtakem japonska pustolovščina v Mandžuriji silno osupnila velesile, združene v Društvu narodov, kot čuvarice ustanovljenega reda in rešiteljice svetovnega miru. Ta podvig je za diplomatske in politične metode velesil že po svoji naturi izven časa in forme. Japonci so namreč preko noči ustvarili neki »fait accompli«; ni še prav prišla prva vest do Ženeve, ko so že tičali v Mukdenu. S tem so postavili velesile pred dilemo: ali likvidirati Društvo narodov kot nepotrebno pritiklino, ali pa priznati izvršeno dejstvo, odnosno, v nasprotnem slučaju, prisiliti jih, da zapustijo zasedeni del Mandžurije. Take alternative pa zahtevajo neki način reševanja, ki ni prav v stilu z dosedanjo prakso Društva narodov. Odtod zadrege in srd, odtod obupno iskanje klasične srednje poti, medtem ko Japonci ubijajo in palijo nemoteno dalje.

Končno pa, kako tudi presekat vse te vozle po načinu Aleksandra Velikega? Kdo naj sploh dvigne prvi meč? Na Japonsko gleda n. pr. Anglija z enimi očmi, Amerika z drugimi. Francija bi pa najbrže rada poslala k vragu i ene i druge. Japonci so se vsega tega očitno prav dobro zavedali, saj bi se sicer bolj pomišljali, preden bi šli tako nenadno na ta vojaški izlet v Mandžurijo. Za Društvo narodov je sedaj rešitev spora toliko težja, tudi če bi bilo eventualno pripravljeno na radikalne odločitve in korake.

Amerika se ni doslej rada držala Društva narodov. Izbrala si je namram njemu komodno vlogo opazovalca. Čim so Japonci vdrl v Mandžurijo, je pa potrkala na vrata Društva narodov in zahtevala, da jo pritegnejo k soodločitvi v tem sporu. Japonci so hudo zacvilili, morali pa so se vsaj v tem udati, zlasti, ker je od vsega začetka apelirala na Društvo narodov tudi Kitajska, ki je imela na svoji strani simpatije sveta. Nenadna ljubezen Amerike za Društvo narodov je pa tudi bila vse prej kot samo čuvstvena. Razmerje med Ameriko in Japonsko ni že dolgo več bogve kako idealno. Amerika gleda opravičeno ali neopravičeno z veliko skrbjo na predrzni japonski ekspanzionizem. Ti dve državi sta si v laseh že radi nekkih otokov v Tihem oceanu. Ti otoki niso vredni sami na sebi pipe tobaka, kot pomorska baza za vojno brodovje in za daljne vpade po morju jih je pa bog kot nalašč zasejal sredi onega vodovja. Tudi trde, da gojijo Japonci posebne simpatije za Filipinske otoke, ki so jih Amerikanci svoje dni ugrabili Špance. Japonski imperializem in ekspanzionizem sta v resnici resna stvar in Amerikanci imajo nekoliko tehtnih razlogov, da jima ob vsaki priliki stopijo na prste. Japonska ima sicer svoj parlament in druge take tipično evropske pritikline, le da se vse te reči notranjega sestava Japonske in njene faktične politične orientacije presneto malo tičejo; nad vsem kraljuje vojaška sila, ki se malo zmeni za domači parlament; še manj za Društvo narodov, ker je v svojem udeleževanju povsem neodvisna.

Drugače je z Anglijo. Angleži in Amerikanci so sicer istega jezika, ljubijo se pa kot sprti bratje. Anglija je od nekdanj rada nagajala Ameriki preko Japonske. Pa tudi sicer se Japonska in Anglija v nekaterih stvareh sumljivo razumete. Angleško mnenje v mandžurskem sporu bo v Društvo narodov bistveno drugačno od ameriškega.

In da je že in da bo vse to še imelo na razvoj dogodkov v Kitajski sami, ki se v zadnjih časih opasno pregrupira in probuja, še zelo velike posledice, leži na dlani. Prva narurna posledica japonskega podviga v Mandžuriji je bila, da so se največje kitajske pokrajine, ki so bile doslej med seboj v sporu, združile. Kitajski nacionalistični krogi bijejo na vojni zvon. Japonska vojska mora iz Mandžurije. Kako bodo vse te dogodke tolmačile in izkoristile socialne struje v Kitajski, ni še videti. Gotovo pa ni japonska zasedba uplivala pomirjevalno na razvoj političnega življenja na Daljnem vzhodu.

Kolebanje leži Društvo narodov takorekoč v krvi. To je Japonska doslej spretno izkoriščala v svoj prid. Društvo narodov se je končno jelo zavedati, da ni s tem sporom na tehtnici samo vprašanje miru, nego tudi vprašanje prestiža in opravičenosti obstoja Društva narodov. Pa je končno zaukazalo Japonski, da mora izprazniti Mandžurijo do železniške črte. Japonci so pa po svojem zastopniku v Društvo narodov odgovorili, da se ne umaknejo. Kjer so, tam ostanejo — da pojdejo po možnosti še dalje niso povedali. Gospod Briand je nato odgovoril, da upa, da se

bodo Japonci do novega zasedanja Društva narodov vendarle premislili in vrnili tja, od koder so prišli. Ali so bile Briandove besede res samo izraz nade, ali obzirno povedana, toda resna grožnja?

Čez nekaj časa si bomo tudi o tem na jasnem.

Društvo narodov preživlja svoj najkritičnejši trenutek. Skoro ni več tako važno, kako se bo mandžurski spor rešil. Še vse bolj važno bi bilo vedeti, kako se bo rešilo Društvo narodov. Kajti, ako se na tem očitnem primeru kršitve miru od velesile, ki je članica Društva, ne uveljavi njegova volja, kdo naj še verjame v njegovo mirovno funkcijo in moč?

Kdor ve, kako antagonistični so interesi v Društvu narodov »združenih«¹ velesil, ta tudi ve, kako se bo ta spor zaključil.

Hermynia zur Mühlen — Iv. Vuk:

Brodolomci

Veliki izseljeniški parobrod je plul preko morja. Vozil je pripadnike različnih ljudstev sveta: plave, modrooke, ki so polovico svojega življenja pustili v severnih krajih, kjer vladata mraz in zima, ter zagorele, črnooke sinove in hčere srečnih dežel, kjer vlada solnce. Vendar sta i prve i druge pogнали iz domovine beda in pomanjkanje z upanjem, da najdejo v drugih delih sveta lažje življenje.

Izseljenci so bili na gosto natlačeni v trebuhu ladje. Človek bi mislil, da so se ljudje, trpeči isto bedo in bol, živeči v isti nadi, medsebojno zblížali in sprijaznili ter solidarno stali vsi za enega in eden za vse. Vendar ne, ne! Vsi, ki so govorili enak jezik, so se zbrali v skupino in gledali na druge nezaupljivo, da, celo sovražno. Saj so jih vendar učili, da so sovražniki vsi ljudje, ki žive na oni strani meje njihove očetnjave in ki govorijo drug jezik.

Ko je priplul parobrod v južno vodovje, se je nebo nenadoma stemnilo. Morje je postalo črno. Beli galebi so letali kričeč po zraku. Nastal je strašen vihar. Valovi so se penili in udarjali v parobrod in metali vodo na krov. Vihar je lomil močne jambore, kakor da so vžigalice. Stroj je odpoval. Krmilo se je zlomilo. Parobrod je bil prepuščen divjajočemu morju, ki ga je sedaj dvigalo kvišku k nebu, sedaj zopet pogrezalo v črne globine. In vse to celih štiri in dvajset ur. Ženske in otroci so od strahu jokali, možje so gledali srdito peneče morje. Doma počasna smrt od gladovanja, a tukaj, ko so hoteli ubežati, smrt v morskih valovih. To je življenje izseljencev.

Majhnega, plavookega dečka Petra je vrgel vihar k ograji na krovu. Trdno se je zgrabil za ograjo z drobnimi otroškimi rokami, ves v strahu trepetajoč, da ga ne odnesejo valovi. Kričal je na vse grlo:

»Pomagajte! Pomagajte!«

Ali vihar ga je od domačih odnesel v stran, v bližino tujih ljudi, sovražnikov, kakor so govorili starši.

— Ti mi ne bodo pomagali, je pomislil Peter v obupu. — Izgubljen sem.

In zaprl je oči.

Nenadoma začuti, kako sta ga prijeli dve topli roki za njegove ledene. Potegnili sta ga počasi in previdno od ograje na varno. Nato sta ga tisti dve roki objeli in ga trdno držali.

Peter je odprl oči. Pogledal je in spoznal Beppa, enega starejših fantov, ki so spadali k »sovražnikom«.

Peter se mu je skušal zahvaliti. Ali Beppo se je samo smehljajal, da so blesteli beli zobje v črnem obrazu, ter dopovedoval z mimiko, da ne razume. Med tem so se tudi odrasli pririli k Beppu. Zmerjali so ga, zakaj je radi »sovražnika« tvegaj življenje. Beppo je smeje zmajal z rameni in krepko držal Petra ter ga nesel po zibajočem se krovu k njegovim. Stisnil mu je roko in odšel. Ali ko so se pri slovesu srečale modre in črne oči, se je v obeh pojavilo čuvstvo: To je tvoj brat; midva sva eno.

In pogleda, ki sta se srečala, sta bila molčeča govorica, da sta se razumela.

Ponoči je parobrod naletel na pečine nekega otoka. Mnogo popotnikov je utonilo. Ostali, ki so jih valovi vrgli na kopno, so obležali na obali. Udje so jih skeleli, v srcu jih je bičal strah in obup.

Ko se je jelo daniti, so prišla na obalo nenavadna, zelenooblečena in oborožena bitja. Tuleč so planila na izmučene brodolomce. Zvezali so jih, moške in ženske in celó otroke. Ta zelena bitja so skrbno pazila, da so bili ljudje, ki so govorili enak jezik, zvezani skupaj.

Petra so s svojimi kot prvo skupino odgnali naprej. Zelena bitja niso štedila z udarci. Bridko je jokal, zakaj neusmiljeno morje je pogoltnilo njegovo sestro. Ko je šel mimo druge, črnolase skupine, je dvignil Beppo, ki je bil tudi zvezan, glavo kvišku in mu nekaj zaklical. Kaj, tega Peter ni razumel. Vendar je čutil, da je tisti dečko rekel nekaj ljubeznivega, bodrečega in se je nasmehnil. Zeleno bitje, ki je stalo poleg Beppa, se je razjezilo. Peter je videl, kako je bič zažvižgal preko Beppovih pleč.

Brodolomce so prepeljali v notranjost otoka. Prekmalu so morali spoznati, da so zamenjali bedo in trpljenje v očetnjavi še z mnogo večjim trpljenjem in bedo v tujini.

Na otoku je gospodovala namreč strašna pošast. Imela je sto oči in tisoč rok, ki jih je lahko poljubno stegovala in podaljševala. Namesto srca je imela velik kos zlate kepe. Pošast je imela noge tako dolge, da je lahko z enim korakom prekoračila cele milje. Bile so tako težke, da so povsod, kamor so stopile, pomandrle vse, kar je bilo živega in zelenega. Zelena bitja so bili njeni hlapci.

Pošast se je močno razveselila brodoloma. Nekaj časa sem ji je že primanjkovalo sužnjevi, ki so opravljali delo na otoku. (V tem kraju so se namreč kaj pogosto dogajali brodolomi in rešenci so postali vedno sužnji pošasti.) Od zadnjega brodoloma je še ostalo komaj kakšnih sto sužnjevi. Nesreča je pa hotela, da so ti govorili zopet drug jezik in se zato niso mogli sporazumeti z novimi brodolomci.

Pošast sama je obvladala vse jezike sveta. Zelena bitja pa so govorila s sužnji itak samo z bičem, ki ga je moral vsak razumeti.

Pošast je ukazala brodolomcem, naj se razvrste po jeziku. Nato so jih prešteli. In glej, morje je vrglo na suho po sto oseb: moških in ženskih, otroci niso bili vštet.

Pošast se je režala.

— Izboren lov! Že mnogo let mi morje ni naklonilo tako bogatega plena, kakor sedaj. Zopet bodo ropotali stroji na otoku, v jamah se bo zopet sekalo in kopalo, na polju oralo in sejalo. Moje bogastvo, ki je tako rekoč že jelo kopneti, bo zopet raslo. Poleg tega, kakor se vidi, so ti ljudje vajeni lakote. Zato bo njih prehrana poceni.

Pošast je pobožno sklenila roke in se ozrla k nebu:

— Češčen dobri bog, ki je dovolil, da se je ladja potopila!

In pošast se je smejala, da se je ogromna dvorana, v kateri je sedela, tresla in da so stekla na oknih žvenketala.

Pogledala je po voditeljih zelenih bitij. Zapazila je, da niso bili nič kaj veseli.

— Zakaj so vaši obrazi tako prestrašeni in otožni — je zagrmela. — Veselje vašega gospoda mora biti tudi vaše veselje. Morda si drznete čuti do novih sužnjev sočutje, kaj, vi ničvredna sodrga?

Voditelji zelenih bitij so se glasno nasmejali. Bilo je, kakor da so zakrokali vrani.

— Sočutje, so vzkliknili. — Kaj je to, sočutje? Mi poznamo samo dva stavka, gospod: Pokorščino tebi in bič sužnjem. Ali...

Obmolknili so.

— Poznate tudi tretji stavek, hlapci, se je rogala pošast. — Izgovorite ga, če ne, tudi vas posadim med sužnje.

Najvišji iz voditeljev zelenih sužnjev je stopil bliže in zašepetal:

— Prebogat plen, gospod, je vrglo morje na suho. Pomisli, da šteje mo mi, tvoji hlapci, samo sto mož. Brodolomcev pa je štiri sto. K temu še prištej sto starih sužnjev. Kaj, če se vzdignejo zoper nas? Z lahkoto nas premagajo.

Zopet se je režala pošast in sedaj tako glasno, da so popokale šipe na oknih dvorane.

— Osel, je vzkliknila. — Neizkušeni bedak. Vi niste sto proti pet sto, nego pet sto proti sto.

— Kako razumeti to, gospod, je vprašal voditelj zelenih bitij.

— Kaj ne vidite, da je vedno po sto sužnjev, ki spadajo k drugemu narodu in govore drugačen jezik? Vsak po teh od sto smatra ostalih štiri sto za svoje sovražnike in bo nastopil z vami proti njim. Mi moramo skrbeti samo zato, da bodo ostali vedno v tem mišljenju. Zato morajo biti nastanjeni na štirih različnih delih mesta. Vsakemu teh štirih narodov hočem dati posebno zastavo. In skrbite predvsem za to, da se ljudje ne bodo naučili govorice svojega soseda.

Voditelji zelenih bitij so se globoko poklonili in odšli, da izvrše ukaze svojega gospoda. — — —

Za sužnje so napočili strašni časi. Že z zarjo so jih gonili s skromnih ležišč na trdo delo. In le pozno v somraku so se smeli vračati z dela. Vsi so morali delati za pošast, tudi žene in otroci. Za plačilo so prejeli tako pičlo hrano, da so komaj živeli.

Pri delu so se možje različnih narodov videli. Ali zelena bitja so skrbno pazila, da se niso na kakršenkoli način medsebojno sporazumevali. Enkrat na teden je bila v petih različnih cerkvah služba božja, katere se je moral udeležiti slehern suženj. Z vsake prižnice je pridigoval eden izmed hlapcev pošasti in oznanjal v dotičnem jeziku ljudem, ki so bili v cerkvi, da so najboljše ljudstvo na zemlji. Vsa ostala ljudstva ali narodi so pa morilci in razbojniki, zoper katere se je treba bojevati. In ubogi sužnji, zaslepljeni in od trdega dela izmučeni, so verjeli tem lažnjivim besedam.

Razen dveh: Petra in Beppa.

Majhni, plavolasi Peter je vedno mislil, kako ga je rešil Beppo, tvegajoč svoje življenje. In črnooki in črnolasi Beppo se je spominjal, da takrat, na ladji, ko je reševal dečka, ni videl v njem sovražnika, nego brata, ki mu

je treba pomagati. Oba sta delala v istem obratu in kadar je le bilo mogoče, sta si stisnila roke, ali se vsaj prijateljsko pogledala. In obema je bilo lažje pri srcu.

Doma, v poznih urah, so možje godrnjali nad trdoto življenja in sanjali o izboljšanju.

— Kaj naj vendar storimo, je vzdihnil Petrov oče. — Samo sto nas je proti pet sto. Zakaj sovražniki so, samoposebi razumljivo, zvezani s pošastjo in njegovimi hlapci.

— Beppo in njegovi bodo na vsak način z nami proti pošasti, če se le z njimi dogovorimo, je vzkliknil Peter.

— Molči, neumnež, so mu vzklikali odrasli. — To so tudi naši nasprotniki. Tega še ti ne razumeš.

In na vseh štirih straneh mesta in v mestu samem, kjer so stanovali sužnji, so se slišale vsak večer in v vseh jezikih iste besede:

— Neznosno je to pasje življenje. Moramo začeti boj zoper pošast. Ali kaj hočemo? Samo sto nas je proti pet sto.

*

Tako so tekla težka, žalostna leta. Beppo in Peter sta že odrasla. Še vedno sta čutila v sebi privezanost drug k drugemu, nista pa se smela sestajati. Tudi se nobenemu ni posrečilo, da bi se naučil govornice drugega.

Delala sta v istem obratu skupaj s svojimi očeti in materami.

*

Bil je soparen poletni dan. Solnce je žgalo v veliko strojarno. Kolesa so brnela, traki so švigali žvižgajoč po zraku.

Peter je omahoval v strašni soparici. Vrtelo se mu je v glavi, opotekal se je. Čisto blizu k ogromnemu, švigajočemu traku ga je sunilo. Trak ga je, srdit, skušal vloviti in prijeti za glavo. In zopet, kakor takrat na parobrodu, ko so ga hoteli pogoltniti valovi, je pričakoval smrti.

In kakor takrat, sta ga zgrabili dve roki in ga potegnili v življenje nazaj. Beppo je videl z druge strani tovarne nevarnost in je pribežal prijatelju na pomoč. Peter se ni čudil. Pač pa se je čudil, da so tudi od treh drugih narodnostnih skupin skočili dečki na pomoč.

Oči so se mu odprle.

— Tudi ti niso sovražniki.

Sicer drug drugega niso razumeli, ali ko jim je Peter stisnil roke, so razumeli in mu jo tudi stiskali.

Niso videli tega nenavadnega prizora samo sužnji, ki so delali v tovarni, nego so zapazila to čudo tudi zelena bitja. Jeza in bojazen jim je polnila dušo.

— Če se bodo sužnji sporazumeli med seboj, jim je švigalo po glavi, — smo izgubljeni. Bogastvo pošasti se zruši in sužnji postanejo gospodarji.

Spremljan od svojih, je stopil vodja zelenih k petim mladim ljudem:

— Narazen, neumneži, je zakričal.

Vseh pet mladih ljudi je stalo mirno, držeč se za roke.

Še enkrat je ukazal vodja zelenih bitij, da se razidejo. Zaman. Nato je ukazal svojim:

— Ogenj!

Pet strelav, pet ljudi je smrtnozadetih padlo. Ali čudno. Še v smrti so se držali za roke. In težko je bilo delo, preden so zelena bitja te prste razklenila.

Glasno jokajoč so pribežale matere in dekleta. Matere in sestre so močile robcem v rdeči krvi sinov in bratcev... — — —

Sužnje so pognali domov. Vsak narod v svoj del mesta. Vsak narod je nesel svojega mrtvega domov. Pred njimi je šel deček z zastavo dotičnega ljudstva.

Petero žen mater je pokrilo, bridko jokajoč, obraz mrtvega sina z robcem, s krvjo prepojenim.

Toda od tistega časa so vedeli sužnji priseljenci, da se ne smejo sovražiti med seboj. Sporazumeli so se, ubili pošast in se vrnili z veliko ladjo domov...

L. Pantelejev:

Ura

Prevaja Mile Klopčič.

Ilustrira B. F.

(Konec.)

Toda Petjka ni pobegnil. Ne... Lani poleti je res sanjaril o tem. Zdaj pa... Zdaj je bilo vse drugače.

Zdaj je imel vse kaj drugega v glavi. Silno čudno se mu je zdelo: Pobegniti? Zakaj? Čemu?

Toda uro je zdaj imel. Navsezadnje je res imel to prekletu dragocenost.

Treba je bilo torej nekaj skleniti.

Nosil je uro prvi dan v žepu, drugi dan in neprestano je ugibal: Kam ž njo?

Kratko malo proč jo je hotel vreči. Toda bilo bi je preveč škoda. Naj jo vrne Kudejarju? A kje bi ga iztaknil? Nič več ga ni bilo videti. Kot bi se v zemljo udrl.

Tako se je mučil z raznimi mislimi in tiščal preklicano reč v žepu. Sredi poletja je bilo treba prepleskati strehe.

Fjodor Ivanovič je poklical Petjko k sebi in dejal:

»Pojdi, prosim, na Leninovo cesto v Mestno zalogo barv in kupi zelene barve.«

Dal mu je denar. In Petjka je šel.

Šel je mimo trga. Misлил na stare čase. Na razne prigode: na ukra-dene uteži, cvrtje, slanike.

Nenadoma je nekdo zabrlizgal. Ljudje so leteli na kup.

Drveli so čez trg in divje kričali:

»Primate tatu! Zgrabite ga!«

Tudi Petjka je drvel ž njimi. Zdaj je opazil, koga preganjajo. Polpolnoma razcapanega fanta. Ko se je fant v polnem diru ozrl, je opazil Petjka zavezano oko.

»Pjatakov!« Pjatakov se je še bolj pognal.

Bil je dober tekač. Kaj kmalu je množica zaostala in le Petjka mu je bil še za petami. Klical je:

»Pja-ta-kov!« in ga končno dohitel.

Pograbil ga je za rame:

»Stoj! Meni ne ubežiš!«

Pjatakov se je obrnil in ga sunil v prsi.
 »Tepec!« je zakričal Petjka. »Tepec! Miruj vendar!«

Pjatakov je odskočil za korak in pogledal Petjko. Drgetal je po vsem telesu.

Petjka je rekel:

»No? Kaj me ne poznaš?«

»Ne,« je sodel Pjatakov.

»V zavodu. Se ne spominjaš?«

»Ah! Zdaj vem. Tisti požeruh!«

Šel je dalje. Drgetal je od utrujenosti.

Petjka mu je trdovratno sledil.

»Se še spominjaš tiste zadeve z drvi?«

»Z drvi? Ah, vem... Kaj je s tem?«

Šel je dalje. Po samih ovinkih, skozi zakotne ulice... Ubiral jo je proti predmestju.

Petjka neutrudno za njim.

»Pjatakov!«

»Kaj češ?«

»Pjatakov, postoj! Ne teci tako.«

Pjatakov je obstal. Sodel je.

»Fej... hudič! Kaj češ?«

»Se spominjaš drv?«

»Da. Kaj je ž njimi?«

»Si hud name?«

»Zakaj neki?«

»Oprôsti mi. Jaz sem bil vsega kriv. Jaz sem te pokopal...«

In mu je razložil vso zadevo z drvi. Pjatakov se je krohotal. Tako zelo se je krohotal, da mu je obveza zdrsnila z očesa.

»Tepec!« je dejal. »Bedak! Kaj se to pravi, da si ti kriv? Saj vendar sem... Jaz sem tisto noč odvedel šestnajst brun k ženskam v predmestju...«

»Lažeš!« Petjka je bil ves začuden. »Slepar! Si res to storil?«

»Seveda. Šestnajst brun! Kaj si pa mislil? Ti menda misliš, da sem po nedolžnem prišel v reformatorij? Kaj ne? Jaz — pa po nedolžnem...« Petjka je kar zijal.

»Te vse to prav nič ne jezi? Ne bi maral nazaj v zavod?«

Pjatakov se je nasmehnil. Potem je dejal važno:

»Ne, moj dragi. Sedel sem v ječi. Kdor je že kdaj sedel, ta nima ničesar več iskati v zavodu za majhne otroke. Razumeš to?«

Potrkal je Petjko po čelu in se opotekaje napotil dalje.

Nenadoma se je obrnil. Bled, divji je planil k Petjki. Oko se mu je iskrilo.

Petjka je mirno obstal. Njegova vest je bila čista.

»Kaj je?« je vprašal.

»To-le!« je dejal Pjatakov in ga napadel. »Uro mi daj!« Z vso močjo ga je sunil v prsi.

»Kaj?!« Petjka bi bil kmalu padel. Opotekel se je. Vse pred njegovimi očmi se je zamajalo, plotovi, svetiljke, hiše in Pjatakov. Jezik mu je odpovedal.

»No?« je ponovil Pjatakov. »Ne razumeš? Uro sèm!«

»Kakšno uro?« je jecljal Petjka. »Uro?«

»Ti že veš!« Petjka je stopil tesno k njemu in hlastno šepetal: »Mi-sliš, da ne vem ničesar? Ne, moj dragi, prav dobro vem. Kudejar mi je povedal vse... Bila sva pol leta skupaj v ječi. Da, da. Še danes je v luknji, zaradi pijančevanja. Vse vem. Daj uro! Si razumel?«

Pri tej priči ga je zgrabil z eno roko za prsi, z drugo za vrat in sikal: »Slišiš? Ven z uro! Ne obotavljaj se... Sicer... Ven ž njo!...«

Krepko je stisnil Petjkovo grlo. Umazana pest mu je sedela prav na nosu.

Petjka je segel v žep. Tupal je. Hotel je dati uro. Celo mudilo se mu je. Znebiti se je hotel ure čimprej.

Tedaj pa nenadoma kričanje, žvižgi, klici, koraki. Na voglu miličnik. Za njim branjevke in polno ljudi.

»Aha!« so zakričali. »Tu ga imamo! Primite ga!«

Vse se je vrglo na Pjatakova. Zgrabili so ga za ovratnik. Padel je na tla.

»Zdaj ga imamo! Tatu!«

Petjka je zbežal.

In se napotil proti Mestni zalogi barv. Spet je moral čez trg. Spet je šel skozi vrste stojnic, kjer so prodajali cvrtje in slanike, kjer je dišalo po moki in sočivju. Žalostno se je vlekel dalje. Jezen je stiskal uro v žepu.

»Mojbog! Le kako se bom te ropotije znebil? Zakaj mi je usojeno pre-našati to nesrečo v žepu?«

Vse naokrog hrup in kričanje. Po vseh teh tržnih krasotah se je igralo solnce. Ljudje so se gnetli krog stojnic. Ptiči v kletkah so prhutali. Berači so hreščali pesmi. Tako veselo je bilo vse to.

Petjka pa ni bil vesel. Ne solnca ne pojočih beračev ni mogel biti vesel. Žalosten je šel čez trg.

Nenadoma je zagledal neko deklico. Med dvema stojnicama je stala in držala nekaj v roki.

To je ponujala nekemu suhemu možaku, ki je nosil očala.

Nataša! Nataša, s katero se je potepal na cvet-no nedeljo! Plavolasa deklica je ponujala možaku nekaj v nakup.

Mož je nekaj zabrundal in odšel.

»Nataša, dober dan!« je zaklical Petjka. »Kaj pa prodajaš?«

Dvignila je pogled, se zdrznila in vtaknila stvar v žep.

»Kaj pa je? Zakaj se bojiš? Bojiš se? Pro-dajaš mogoče kaj ukradenega?«

»Ne. To ni ukradeno.«

»Zakaj pa potem skrivaš? Pokaži!«

»Ne. To te nič ne briga.«

»Pokaži. Rad bi videl.«

»Ne!«

»Aha! Si le ukradla! V kopališču si ukradla metlo ali pa kjerkoli ducat bucik! Kaj ne?«

Nataša je molčala.

»Ali pa si svoji umrli babici nogavice pokradla ... Kaj ne? Ali pa si okradla svojega ostarelega očeta? He?«

Nataša je zardela. Skoro jokaje je rekla:

»Nisem ga okradla, ne. Sam mi je dovolil. Pisal mi je. Naj to-le prodam. Lahko ti pokažem. Ne kradem.«

Pomolila mu je roko. Srebrna verižica! Na verižici so bingljali obeski. Majhni sloni in psički so rožljali. V sredi je bil videti zelenkast polbiser v obliki hruške.

Petjki je bilo, kot bi se mu tla pod nogami zamajala. Malo je manjkalo, da se ni sesedel. Bil je truden od dolgega tekanja. Vrh tega ga je Pjatakov zelo močno sunil v prsi. In zdaj še ta-le verižica, to je bilo za človeka preveč! Vzel jo je in jo dolgo ogledoval. Pet do šest minut.

Potem je segel v žep in potegnil iz njega uro. Z urnimi, okornimi prsti je obesil uro na verižico in jo dal Nataši.

»Ná! Vzemi!«

Nataša je zakričala od presenečenja in je jedva utegnila seči po uri. Zakaj Petjka se je bil sunkoma obrnil in zdirjal čez hrupni trg. Čez most. Čez trg. Na cesto.

Tekel je, ne da bi se bil ozrl.

V Mestno zalogo barv. Po zeleno barvo.

KNJIGE IN KNJIŽNICE

»Bücherkreis« o Cankarju! »Der Bücherkreis«, literarna četrletna revija enakoimenovane književne gilde nemških delavcev, 7. letnik, 1931, zv. 3, prinaša članek z naslovom »Slovenska literatura«, ki ga je napisal Hilarius Berg in je poklonitev umrlemu velikemu slovenskemu pisatelju Ivanu Cankarju. V sestavku je podano Cankarjevo monumentalno delo »Hlapec Jernej in njegova pravica« v izvlačku. Kot dodatek sledi spisu prevod zadnjega odstavka »Hlapca Jerneja«, ki ga pojasnjujejo tri posrečene risbe. Prva prikazuje hlapca Jerneja v razgovoru z župnikom, druga ga kaže sedečega na stopnicah justične palače in tretja ponazorjuje zaključno dejanje tragedije hlapca Jerneja, ki je obupal nad pravico in ga kmetje vržejo v ogenj. Prevod je oskrbela G. Jircu. — O slovenski književnosti pravi Hilarius Berg:

»O obstoju slovenske književnosti dolgo nismo vedeli skoro ničesar. Ravno tako malo kakor o bistvenosti slovenskega kmeškega ljudstva. Šele zelo pozno, namreč v prvi polovici 19. stoletja, nastane slovenska književnost. Treba je bilo

kulturnega dviga slovenskega kmetstva, da je iz njega vzrasel izobraženi sloj, ki se je začel baviti z gojenjem slovenskega jezika in ki je osvobodil v preprostem narodu počivajoče tvorne sile.

Ta tako mlada književnost je rodila pomembnega pesnika. Za odkritje tega 1876 rojenega in 1918 umrlega pisatelja, po imenu Ivana Cankarja za Nemčijo se je treba zahvaliti Hermannu Wendlu. Ivan Cankar izvira iz revne kmečke rodbine iz bližine Ljubljane. Kot dijak v Ljubljani in študent na Dunaju se je naučil Cankar temeljito gladovati. Poglobil se je v dela Karla Marxa, ki mu je odkril obrat socialne mašinerije in mu nudil vpogled v vzroke ljudske bede. Cankar, ki je prišel iz globine ljudstva in je poznal njegovo bedo, hrepenenje in upanje, je postal socialist. Njegov prvenec — zvezek pesmi — je pokupil ljubljanski škof in ga uničil, da bi ubogi ljudje ne trpeli kake škode.

Doslej sta izšla dva zvezka njegovih spisov v nemškem prevodu, med njimi zgodba o hlapcu Jerneju. (Niethammer-Verlag, Leipzig.)

Nedavno je v »Dom in svetu« (5.-6. številka) objavil katoliški pisatelj Pregelj o Cankarju kritiko, ki je precej drugačna kakor v »Bücherkreisu«.

Nekdo se je nekje radi tega razburjal. Čemu? Nam Pregelj ugaja zato, ker je odkritosrčnejši od drugih katoliških pisateljev: dočim so začeli drugi Cankarju peti hinavsko slavo — po smrti, je Pregelj še vedno proti Cankarju, kakor je bil proti njemu katoliški »Dom in svetu« ves čas do svetovne vojne. Boljši je odkrit nasprotnik kakor hinavec. —on—

M. Beer: Karl Marx, njegovo življenje in nauk. (Knjižnica »Prosvetne matice« Jugoslovanske socialistične zveze. VI. zvezek. Priredil C. Štukelj. Chicago 1930. Str. 172.) — Ze l. 1926 je izšla v založbi Zadružne založbe in Ljubljani Beerova študija o življenju in delu ustanovitelja in ideologa modernega socializma Karla Marxa. Poljudno pisana razprava govori o položaju za Karla Marxa, o njegovi učni dobi, o nastanku marksizma, o njegovi agitaciji in življenjski usodi, o Marxovi sociologiji ter o Marxovi ekonomiki. Tu dobimo lahko prve pojme in definicije znanstvenega socializma; o kapitalu, nadvrednosti, uporabni in menjalni vrednosti, delovni mezdi, dobičku, o problemu obroka povprečnega dobička, o nadvrednosti kot družabni gonilni sili itd. itd. V boljše pojasnilo služita uvod prevajalca in ameriškega založnika. To je torej že druga izdaja te knjige, kar je pri naši socialistični književnosti redki slučaj. Doslej imamo drugo naklado le še pri A. Kristanovem »Socializmu« in pri Marx-Engelsovem »Komunističnem manifestu«. Ta druga naklada je najboljši priporočilo. Knjiga se dobi pri Zadružni založbi v Ljubljani, Miklošičeva 13 za Din 20.—. Delavske organizacije imajo popust.

—on—

»15 dana.« Biblioteka novinarske zadruge v Zagrebu (Novinarski dom) je začela izdajati novo revijo, ki bo izhajala vsakih 15 dni in se tako tudi imenuje. Revija naj bi bila »kronika naše (t. j. hrvatske) kulture« in seznanjala naj bi ljudi »z osebnostmi, ki delujejo in ustvarjajo na polju književnosti, likovne umetnosti, muzike, arhitekture in gledališča.« Teh je v Zagrebu najmanj 963, a jih tudi bolj informirani krogi poznajo komaj 200. (Primerjaj Uvod.) Prva številka z dne 1. oktobra t. l., ki smo jo prejeli v oceno, je popolnoma zvesta tem načelom in poroča o raznih hrvatskih duševnih delavcih. Taki so članki; pa tudi pregledi (Kritika, Polemika in Bilješke) so pisani v tem smislu. Po vsebini te prve številke ta revija

ne bo za večino naših čitateljev prav nič zanimiva. Urejuje jo Iv. Krznarić. —on—

Johan Bojer: Izseljenci. (Roman. Le-poslovna knjižnica 4. zv. Avtoriziran prevod iz norveščine. Prevedel Božo Vodušek. Izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1931. Str. 410.) Vreden naslednik »Klica divjih gosi« Marte Ostenso je ta roman. Prikazuje nam najprej življenje v norveških vaseh, prihod oz. povrnitev starega Amerikanca v domovino, slo revnih kočarjev in ribičev po ameriškem »zlatu«, prihod v prerijsko, delo in krčenje sveta tam, ustanovitev vasi, mesta itd. in nato življenje v tem mestu. Zelo lepi so orisi posameznih junakov, lepi so opisi pokrajine in življenja — sploh, naj kar vsakdo prečita to knjigo in videl bo — odkod izvira vse ameriško bogastvo in kdo je prosluli stric Sam. Knjigo je okusno opremil arh. Jože Mesar in jo priporočamo. —on—

Kaj kdo čita. Časopis za ljudsko pravo »Češka osveta«, ki ga izdaja praški Masarykov zavod za ljudsko vzgojo, pri naša poročilo o zanimivih rezultatih akcije o zanimanju za knjige s pomočjo vprašalnih pol na temelju podatkov knjižničarjev občinskih knjižnic v ČSR v letu 1929. V češkoslovaški republikli je dandanes kakih 16.000 občinskih knjižnic. Vprašalne pole so dobile knjižnice v krajih z nad 2000 prebivalci, t. j. nekako 600 knjižnic. Zadovoljivi odgovori so prišli iz 460 krajev. Iz obširnega seznama pisateljev omenjamo samo nekaj imen in zanimanje zanje pri raznih slojih:

Pri delav- pri obrt- pri sred-
cih niki in nješolcih
trgovcih

so bili izposojeni

	15 krat	30 krat	16 krat
Baar	15 krat	30 krat	16 krat
Barbusse	—	1 »	—
Březina	—	1 »	—
Čapek-Chod	1 »	3 »	9 »
Čapek Karl	1 »	—	13 »
Dumas	9 »	6 »	—
Hašek (Švejk)	1 »	6 »	—
Herrmann	6 »	14 »	3 »
Hugo	2 »	2 »	—
Ibáñez	3 »	4 »	—
London	3 »	3 »	1 »
Ludwig (Vilj. II.)	—	—	1 »
Machar	—	3 »	3 »
Masaryk	8 »	2 »	10 »
Medek gen.	12 »	9 »	12 »
Remarque	7 »	11 »	28 »
Sienkiewicz	9 »	4 »	—
Sinclair Upton	13 »	5 »	11 »
Sokol-Tůma	83 »	38 »	28 »
Vrba Jan	20 »	25 »	27 »
Zola E.	5 »	3 »	1 »

Ostali pisatelji se pojavljajo manjkrat.

Najbolj izposojena dela so:

Baar: Cimbura	20 krat
» Škrjanček	27 »
Herrmann: Kondelik	14 »
Jirásek: Bratstvo	21 »
P. Jirásek: Pasjeglavci	12 »
» Temno	37 »
Sokol-Tůma: Celibat	11 »
» Na kresách	78 »
» Na šahtu	13 »
» V zarji milionov	24 »

Tudi pri teh knjižnicah se n. pr. opazja, da izgublja **Remarque** na zanimanju in da gre v pozabo. Tako je celo lani, ko je bil **Remarque** še v modi, prekosila knjiga Sokola-Tůma: »Na kresách« **Remarquovo** »Na zapadu« za celih 100%. V delih Sokola-Tůme je obsežena narodna in socialna plat, stil in osredje, ki zanimajo vse zgoraj omenjene čitateljske kategorije. Pada pa zanimanje za tkzv. rodoljubno literaturo, katere imajo zlasti Čehi veliko.

Ta in podobne statistike potrjujejo važnost in pomen javnih občinskih knjižnic, ki so v ČSR po zakonu obvezne in katerih namen je vzdrževati stalno zanimanje za čitanje in učiti ljudi ljubezni do knjige, ki je vedno bila najboljši vzgojitelj vsakega posameznika, kakor tudi celih narodov in razredov. —on—

Hudales Oskar: Gmajna. (Celje 1931. Založba tiskarne Brata Rodé & Martinčič. Str. 110.) Učitelj Oskar Hudales, ki smo ga doslej srečevali predvsem v mladinskih publikacijah (Naš Rod in Kresnice), je izdal zbirko petih črtic. Te črtice je razdelil še v tri dele: Iz pravljice (Gmajna), Plamen (Za očetom, Tat) in Pravica (Življenska modrost in Sivec). Mladini je namenjena ta knjiga in črtice, zlasti »Za očetom«, »Življenska modrost« in delno »Tat« ter »Sivec« so precej dobre. Naslovna »Gmajna« je manj močna, dasi opisuje menda pisateljeva lastna doživetja. Zadnji del »Pravice« hoče celo pokazati na socialne krivice in napake v današnjem družabnem redu, dasi to ni preveč poudarjeno. So pa vse črtice lep prispevek k naši mladinski književnosti. —on—

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE

Kongres zveze »Svoboda«

sklicuje centralni odbor »Svobode« za nedeljo 13. decembra t. l. ob 9. uri dopoldne v palači Delavske zbornice v Ljubljani z dnevnim redom:

1. Poročilo o poslovanju centralnega odbora.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Bodoče naloge.
4. Razno.

Za pošiljanje delegatov in vse veljavne tozadevne določbe zvezinih pravil. V okrožnici bodo podružnice posebej na vse opozorjene.

Na predvečer kongresa se ne bo vršil pevski koncert, kakor smo prvotno hoteli. Bo samo komerz v veliki dvorani »Uniona« s sodelovanjem godbe »Zarja« in raznih dobrih pevcev.

Za centralo:

Ivan Vuk, s. r.
tajnik.

Ciril Štukelj, s. r.
predsednik.

Ljubljana. — Prvi prosvetni večer v tej sezoni je izredno dobro uspel. Dvora-

na Delavske zbornice je bila nabitno polna. Godba in pevci so vse odlično igrali in peli. Predavanje o olimpiadi ni bilo dovoljeno. Morda ga bo banska uprava po vložnem prizivu dovolila.

Šiška. — Letos bo naša podružnica prirejala redna predavanja in dramatični odsek hočemo razgibati. Zlasti radi bi uvedli recitacijski zbor.

Hrastnik. — Novembra se prične pri nas izobraževalni tečaj. Poučevalo se bo: razvoj narodnega gospodarstva; sistem in razvoj delavskih organizacij; poslovanje organizacije; kakšen mora biti delavski zaupnik; delovno pravo in socialna zakonodaja v Jugoslaviji; državoiznanstvo in časnikarstvo.

Tečaj bo obiskovalo okrog 30 delavcev.

Predavat bodo hodili ss. Likar, Uratnik, Vuk, Golmajer, Jelenc, Eržen in Štukelj.

Delavski poučni tečaji v Ljubljani. — Glasbeno šolo otvori tudi letos v Ljubljani Delavsko glasbeno društvo

»Zarja« v Ljubljani. Pričetek šole je bil v oktobru t. l. — Drugi svoj *esperantski tečaj* bo otvorila letos Strokovna komisija. Prvi tak tečaj, ki ga je obiskovalo 25 sodrugov v l. 1929 (glej »Svoboda« iz leta 1930, str. 115—116), je lepo uspel in upati je, da uspe tudi drugi.

Šola beogradske Centrale za radniško vaspitanje se bo vršila ponovno spet letos, in sicer že tretjič. Delo v šoli bo razdeljeno v tri tečaje: pripravljalni, seminar in nemški jezik. V pripravljalnem tečaju se bo predavalo o pismenosti (s. Milica Topalovičeva), dalje o osnovah družab-

nih naukov (Živko Topalović, Bogdan Krekić in Luka Pavičević). Delo v seminarju je samo za dijake, ki so dovršili prejšnje seminarje. Predavatelji bodo: dr. Dragiša M. Djurić, dr. Živko Topalović, Luka Pavičević, Milica Pavičević in Bogdan Krekić. V tečaju za nemščino bo predaval s. dr. L. Štajnic. Predavanja prično 2. nov. t. l. in bodo trajala do 1. aprila 1932. Vpisati se morejo samo člani strokovnih in kulturnih organizacij, ki so včlanjeni v Centrali za radniško vaspitanje. Predavanja bodo ob delavnikih zvečer.

DELAVSKA PESEM IN GLASBA

Vsem pevcem!

Ako zapojemo, vsaj za trenutek pozabimo na težave in trpljenje vsakdanjega življenja. Petje spada k oni bori sreči, ki se je delavec — zlasti dandanes — tako redko lahko veselil; prinaša osvežitev delavstvu velemest, ki s svojim oglušujočim ropotom napadajo človeka že od mladosti. Petje pa je kakor glasba eno od najvažnejših vzgojnih sredstev.

»Brez petja bi človeško življenje ne bilo vredno niti fajfe tobaka.« To zvezo dokumentira narodna pesem, ki porojena iz veselih ali žalostnih doživetij pušča krasno zapuščino naši mladi generaciji. Pesem je igrala svojo vlogo tudi v gibanju ljudskih množic, v bojih za svobodo, za pravico, razvnamajoč in navdušujoč ogenj duše. »Marseillesa« se je rodila na pohodu oboroženih meščanov v boju za svobodo ljudstva. »Pesem dela« je plod dobe, ko je delavstvo trpelo pod persekucijami in je nestrpno težilo za svojimi ideali. »Internacionala« je nastala v dobi mogočnega gibanja francoskega pro-

letarijata. Petje očaruje, zbližuje in zmaguje, ima netečo in omamno moč. Katoliška cerkev se poslužuje petja za svoje bogoslužje, da bi obrede napravila bolj učinkovite. Ogromni politični in gospodarski boji in borba za stvoritev novega družabnega reda nudi tudi polje za razvoj pesmi med delavstvom. Socializem bo dosežen s petjem.

Zato ima petje v delavskih vrstah svojo veliko opravičenost in svoj pomen. Širiti ga in gojiti je naloga pevske podzveze »Svoboda«.

Zato kliče v vsa naša mesta, trge in vasi: »Pojte, kajti vaše srce in misel imata svetu kaj povedati!« Današnje družabno življenje zahteva od vsakega posameznika, da je redno organiziran. Pri petju se pa to opušča, kar nam vsem škoduje. Zato organizirajmo društva, odseke in krožke v lastni zvezi, ki hoče združiti delavske pevce, da bi pokazala mogočnost in moč delavskega razreda ne samo na političnem, nego tudi na kulturnem polju. Samo v enotni organizaciji je moč in sila.

Ali so Tvoji znanci in prijatelji že vsi člani »Svobode«?

DELAVSKI SPORT

Delavska Olimpiada aktivna. Že kar navajeni smo, da mora vsaka sportna prireditev, ki se vrši v večjem obsegu, prinesiti zgubo. Velike meščanske Olimpiade, razni mednarodni zleti in tekmovanja so stalno pasivna. Ali pasivna ni bila letošnja velika prireditev množic: II. mednarodna delavska Olimpiada na Dunaju. Te dni smo dobili od SASI sporočilo, da je Olimpiada krila sama sebe ter da se Internazionali ne bo treba niti poslužiti raznih rezerv, ki jih je nabrala za krite ev. zgub. Organizacija je bila tako popolna, da so izostala vsa iznenadenja in je ostal olimpiadni budžet uravnovešen. Prirediteljem in organizatorjem Olimpiade vsa čast!

Olimpiado v Los Angelosu bodo odpovedali... Olimpiada, ki naj bi se vršila v l. 1932 v Los Angelosu, bi bila radi nazadovanja mešč. sportnih zvez, zlasti v Evropi, le slabo obiskana. Iz tega razloga je dala Anglija predlog, da naj se Olimpiada v Los Angelosu preloži.

—on—

Sport in denar.

Pravi sportnik, to je človek, ki se peča s sportom zato, da ohrani svoje telo čim bolj zdravo in gibčno, z žalostjo opazuje, kako se razne sportne organizacije vedno bolj oddaljujejo od svojega pravega namena. Denar korumpira sport vedno bolj. Meščanski sportni klubi se drug za drugim izpreminjajo v denarne klube. Ta korumpiranost se včasih občuti že tudi pri tem ali onem delavskem sportnem klubu. Kako daleč so že zašli meščanski sportniki, jasno dokazuje naslednji doživljaj s svetovno znanim finskim tekačem Nurmi-jem. Ta je pri svoji turneji prišel tudi v nemško mesto Königsberg. O njegovem prihodu poroča »Vorwärts« med drugim sledeče:

»Sprejem Nurmija. Kraj dogodka: glavni kolodvor. Čas: nedelja opoldne. Resni gospodje, »gospodje družbe« čakajo, da pozdravijo Nurmija. Finec stopi iz vagona. Hité k njemu. »Gospod Nurmi, dovolite, da se vam predstavim...« »Dovolite... Dovolite...«

S skrbjo ga vprašajo: »Kaj nameravate sedaj, gospod Nurmi? Ali se želite peljati na sportno igrišče? Ali želite naj-

prej jesti? Ali blagovolite v hotel, da se najprej malo odpočijete...?« — Nurmi strese z rameni: »Jaz ne razumeti nemški.« Priskoči na pomoč drugi gospod, ki pozna tega čudovitega dečka že iz Gdanskega. »Ti, Nurmi, poslušaj! Sportno igrišče? Ali jesti? Ali spat v hotel?«

Nurmi: »Kje je mister Döhring?« Začuden obrazi, toda Nurmi se ne da spraviti iz ravnotežja. Odgovor: »Mister Döhring na igrišču.« Nurmi: »Škoda.« — Vprašanje: »Kaj sedaj?«

Nurmi: »Najprej denar, potem jesti, potem spat, potem igrišče.«

Molk. Nurmi se boji, da ga niso prav razumeli, in pravi: »Ne plačati — ne teči.«

Sedaj razumejo Nurmija. Vedo, odkod piha veter. Molčé, zamišljeno ga spremijo k avtomobilu. Vljudni sprejemni odbor hoče vzeti v sredo eksotičnega gosta. Nurmija to ne ugaja. Svoje spremljevalce odrine naprej. Začudenim obrazom pojasni: »Pojdite svojo pot, jaz grem sam.«

Tako. Kdor ima še kaj smisla za pravi sport, mu menda ta dogodek zadošča. Delavski sportni klubi naj pazijo, da ne bodo iskali in plačevali rekorderjev. Skrbé naj za to, da bodo čim več mladih delavcev pritegnili v svojo sredo in jih plemenito vzgajali. Ne sme se uganjati meščanske vzgoje in korupcije pod delavskim imenom. Vsaka nedoslednost v tem oziru se maščuje nad delavskim društvom samim. Delavski sportnik je le oni, ki je obenem zaveden delavec. -elj.

O jugoslovanskih »amaterskih« nogometiših. Jugoslovani so se dolgo ponášali, da so njihovi sportniki sami »amaterji«, to je sportniki, katerih poklic ni sport. — No, kdor je le malo natančneje poznal razmere v naših nogometnih klubih (daleč itak ni bilo treba iti!), je lahko opazil, da je bilo članstvo pri enem ali drugem klubu zvezano s službo, ki jo je ta klub preskrbel nogometišu. Tudi delavski klubi so to občutili in so zato dolgo veljali za preizkuševalnice nogometišev: ako se je kdo kaj izkazal, že so ga »kaprali« klubi, ki so imeli na razpolago več in bolj mastne službe. In v Zagrebu, Beogradu ali Splitu pa sploh nič drugega ni bilo in ni kakor služba. Reci-

mo: prikrto profesionalstvo. No, mladi fantje so končali pri nas n. pr. srednjo šolo in odločiti se je bilo treba za visoko šolo. Tuji klubi so komaj čakali, najeli so jih in mnogi naši »odlični« nogometaši študirajo kot »profesionalni nogometaši« po Franciji in Švici. Dobili smo zato že kar sportno emigracijo! In spomnimo se lahko, kako so pobrali Jugoslovani lajni, ko so potovali v Urugvaj, kar celo tro-po Beograjčanov, članov kluba BSK, po vsej Franciji. Amaterstvo na zatonu... — Nedavno je igrala Jugoslavija na Balkanijadi v Sofiji dve tekmi brez teh emigrantov. In bila je dvakrat pošteno te-pena. 25. okt. t. l. nastopi proti Poljski. In zdaj išče »profesionalne« po tujini. Obr-nili so se na Hitreca, Beka in Sekulića »Slovenec« od 14. okt. piše o tem:

»Neuspehi našega reprezentančnega moštva na Balkanijadi v Sofiji so končno le odprli oči funkcionarjem J. N. Z. Naši najboljši igralci so v inozemstvu, slabši pa morajo braniti ugled našega nogometa! Nikdar ne bi naše moštvo doseglo v Južni Ameriki takih uspehov, ako ne bi bilo izpopolnjeno z igralci, ki se nahajajo v Franciji in Švici. Naša nogometna emigracija se je v zadnjem času povečala še za dva igralca: Hitrec in Živković. Štu-dirala bosta v Zürichu. Toda najbrže ne zaradi tamkajšnje tehnike, pač pa radi ugodne ponudbe, ki sta jo dobila od vodilnega kluba. Povedali smo na tem me-stu, da je odklenalo tako zvanemu ama-terstvu vsaj v nogometu. Končno so to uvideli tudi pri Zvezi.

V reprezentančno moštvo, ki nastopi 25. oktobra proti Poljski je zvezin kape-tan predlagal Beka, Sekulića in Hitreca. Prva dva sta že izjavila, da sta pripravljena nastopiti v Poznanju. S tem pa, da nastopita ta dva igralca, pošlje naša Zve-za profesionalno moštvo v boj. Po pra-vilih postane vsako moštvo profesional-no, kakor hitro nastopi en sam igralec, ki prejema plačo za svojo igro. Nihče pa danes ne misli več, da je Sekulić amater. Na mednarodni nogometni borzi je Se-kulić že notiral: Urania je zahtevala zanj od Slavije 10.000 frankov odkupnine. Zve-za hoče sedaj na vsak način popraviti ne-uspehe našega nogometa in pridobiti iz-gubljeni ugled nazaj. Ne bo natančno gle-dala, na kak način bo to dosegla. Najlažje seveda z dobrim moštvom, ki bo Poljake premagalo. Zatorej je povsem prav, da povabi najboljše igralce iz inozemstva, čeprav so profesionalni. Sekulić in Bek sta že izjavila, da sta pripravljena na-stopiti v Poznanju.«

Dobili smo torej poklicne igralce in poklicno moštvo tudi na zunaj. Ali je to še sport?! Meščanski sport morda, ali de-

lavski sport nikdar. Radi teh pojavov opo-zarjamo delavske klube, ki so žal še v meščanskem Savezu, naj bodo budno na straži: Pazite, da se ti izrodki in te raz-vade ne zanesejo tudi na naše fante. Ne-varnost je blizu.

—on—

Brezkompromisnost delavskega spor-ta. Angležinja I. Walker je tekmovala v angleškem moštvu na II. mednarodni del-avski Olimpiadi v teku na 100 in 200 me-trov ter dosegla v teku na 100 metrov mednarodni — in svetovni rekord. Na po-vratku v Anglijo je pa 23. avgusta t. l. tekmovala v Hannoveru (Nemčija) pri meščanskem meddržavnem tekmovanju v lahki atletiki ter je s tem prekršila pra-vila Socialistične delavske sportne Inter-nacionale (SASI). Poročevalska služba SASI javlja zdaj, da je tehnični glavni odbor SASI do nadaljnega diskvalificiral I. Walkerjevo od tekmovanj pri društvi-h in zvezah Internacionale ter jo obenem črtal iz liste rekorderjev II. Olimpiade. Ravno tako sta bila črtana z liste zma-govalcev na Olimpiadi radi prestopa k »meščanom« tudi Avstrijca Wimmer in Olly Fallmann.

—on—

Uspehi ljubljanske »Svobode« in mi. Ljubljanski nogometni podsavez, v ka-terem so tudi delavski klubi na Slo-venskem, je zdaj preuredil svoje tek-movanje v ligo (je namreč moderna!) ter posamezne razrede. V ligo so prišli najboljši klubi Dravske banovine, in sicer: Ilirija, Primorje in Svoboda iz Ljubljane, Atletika iz Celja ter Maribor in Železni-čar iz Maribora. Liga je skoro zaključila svoja tekmovalja in Svoboda iz Ljublja-ne, naš vodilni delavski klub, ni ravno slabo odrezala. Igrala je sledeče: z Atle-tiki 1 : 1, z Železničarji 1 : 1, z Maribo-rom 3 : 5 in z Ilirijo 1 : 4. Doslej je do-segla vsled sreče Železničarjev, ki so Maribor natepli, Svobode pa ne, peto me-sto z 2 točkama in goaldiferenco 6 : 11. Naj bo tekma s Primorjem kakorkoli, nižje gotovo ne bodo padli.

Nas ti uspehi na zunaj veselijo, ker vidimo, da se je »Svoboda« zopet po-trudila. Po nekaterih rezultatih iz lan-ske jeseni in letošnje pomladi smo obu-pavali nad njimi. Vendar vidimo, da se je moštvo spet okrepilo.

Ali želeli bi še notranjega napredka, napredka k duhu — delavskega sporta. Delavski sport se izogiba sirovosti, iz-ogiba se »faulanja« itd. — sploh teži za tem, da se napravi iz sportnika čim bolj človeka in sicer plemenitega človeka. De-lavski sport ni zato, da goji živalske strasti v človeku, nego je njegov cilj, da te strasti zatira in da probuja člove-ka. Delavski sportnik mora postati po-

poln človek, kajti delavstvo potrebuje za svojo borbo in zmago — popolnih ljudi. Težko se je sicer držati teh načel v boju s sportniki, ali dolžnost vseh »Svobodašev« je, da vsaj poskušajo to. Tudi vas, ljubljanski »Svobodaši«-sportniki se tičejo te vrste.

—on—

Pet let kulturnega dela Delavske telovadne in sportne šole v Leipzigu. Dne 19. sept. t. l. je preteklo pet let, odkar je Delavska telovadna in sportna šola v Leipzigu začela delovati v novourejenem lastnem šolskem poslopju. V tem razmerno kratkem razdobju je izvežbala ta šola okrog 5000 slušateljev v 110 dvotedenskih tečajih za vaditelje. Naloga te šole delavskega sporta je vzgajati vaditelje, ki se bodo bavili z delom pri pospeševanju ljudskega zdravja ne poklicno, marveč prostovoljno in brezplačno. Poleg vaditeljev za tehnični posel vzgaja šola tudi vodje delavskega sporta, mladinske voditelje in društvene upravitelje. Vrstijo se tudi posebni tečaji za žene. Zato, da so pogoji za udeležbo za vse zvezne člane (društva) enaki, vrača Delavska telovadna in sportna zveza vsakemu udeležencu potne stroške v polnem znesku in udeleženci stanujejo v šoli in so tam tudi brezplačno oskrbovani. Delovni namen šole je, vzgojiti vaditelje tako, da se naučijo spoznati in uporabljati globlji smisel telesne vaje. Vaditelj boji tudi mladinski vodja in naj ne šteje svoje skupine samo po številu: »Koliko jih je bilo navzočih?« nego naj ostavi svoj pogled za stanje svojih oskrbovancev: »Kako izgledate?« »Kaj vam manjka?« Vaditelj naj v prvi vrsti ne vpraša: »Česa ste se učili?« nego naj bo njegovo vprašanje važnejše: »Kakšni ste postali?« Tu doseči dober uspeh naj bo naloga vaditelja. Zato se bavi zvezna šola poleg telesne vzgoje tudi z vzgojo mišljenja, in sicer z dobrim in vidnim uspehom. Upati je, da bo tudi v nadalje mogoče kljub vsej težki gospodarski krizi rešiti to vzgojno stojanko delavstva in jo voditi še nadalje.

Mednarodni zbor »Prijatelj Prirode« v Hamburgu. Mednarodno turistično društvo »Prijatelj Prirode« bo imelo v avgustu prih. leta v Hamburgu svojo 12. glavno skupščino, ki jo bo združilo z velikim mednarodnim sestankom »Prijatelj Prirode«. S pripravami za ta zbor je nemško državno vodstvo že pričelo. Potrebna bo cela vrsta posebnih vlakov, da bodo pripeljali vse udeležence na kraj sestanka. Mednarodni sestanek »Prijatelj Prirode« v Hamburgu je predviden kot izhodišče za potovanja v severne kraje, ki se bodo raztezali do najsevernejšega mesta Evrope, do Hammersfesta.

»Prijatelj Prirode« v vsej državi razpuščen.

Podružnice turističnega društva »Prijatelj Prirode« v Dravski banovini so dne 22. oktobra 1931 prejele dostavljen odlok sledeče vsebine:

Kr. banska uprava dravske banovine.

II. No. 2369/10.

Ljubljana, dne 21. okt. 1931.

Turistično društvo »Prijatelj Prirode«
podružnica

V

Turistično društvo »Prijatelj Prirode«, podružnica v, čigar pravila so bila odobrena z odlokom bivšega velikega župana mariborske oblasti z dne 19. oktobra 1929, U. br. 8623/2, se na osnovi § 11. zakona o društvih, shodih in posvetih z dne 18. septembra 1931, Službeni list kr. banske uprave dravske banovine z dne 3. oktobra 1931, št. 403/60, razpušča, ker je prekoračilo svoje statutarno delovno področje in ker je ravnalo zoper državni red.

Turistično društvo »Prijatelj Prirode« po čl. 2., 3. in 4. svojih pravil, nima pravice imeti zvez z inozemskimi društvi, dognano pa je, da ima društvo in tudi Vaša podružnica zveze z avstrijskim društvom »Naturfreunde«, kar znači že sam društveni naziv. Ta zveza se je posebno očitno pokazala dne 14. junija 1931, ko so se člani tukajšnjih podružnic turističnega društva »Prijatelj Prirode« sestali na gori Stol ter je bilo samo pazljivosti oblasti pripisovati, da ni došlo do nedovoljenih skupnih manifestacij.

Voditelj organizacije v Dravski banovini odvetnik dr. Tuma Henrik je v rekurzu v kazenski stvari Jerama Jurija na Jesenicah radi dogodkov o priliki izleta na Stol to zvezo sam priznal.

Po čl. 3. pravil je politika iz društva izključena. Notorično pa je, da društvo ni bilo nepristransko, nego, da so se v njegovem okrilju zbirali samo somišljeniki gotove politične smeri.

S tem je dokazano, da je Vaše društvo prekoračilo svoje statutarno področje in je razpust že s tem utemeljen v zakonu.

Dogodki dne 14. junija 1931 na sestanku Vaše organizacije z organizacijo »Naturfreunde« na Stolu pa so pokazali tudi, da društvo dela zoper obstoječi red, ker so ob tej priložnosti padle

besede, ki so po zakonu kaznive, še hujše pa je bilo preprečeno le z budnostjo oblastev.

Proti tej odločbi je dopustna pritožba na ministrstvo notranjih poslov. Pritožbe bi bilo treba vložiti v 15 dneh

po dostavitvi te odločbe pri kraljevi banski upravi dravske banovine v Ljubljani. Pritožba pa vsled javnih interesov ne bi imela odločilne moči.

B a n :

Dr. Marn.

PO SVETU

Združenje socialističnih svobodomislecev. Od 5. do 7. sept. t. l. je zboroval v Berlinu mednarodni kongres svobodomislecev. Udeležili so se ga delegati iz Avstrije, Češkoslovaške, Francije, Belgije, Holandske, Švice, Anglije, Italije, Poljske, Luksemburške in drugih držav. Zastopali so 800.000 organiziranih svobodnih mislecev.

Na povabilo Nemške zveze svobodnih mislecev sta imeli skupno zborovanje dve mednarodni zvezi svobodnih mislecev: l. 1925 ustanovljena Internacionala proletarskih svobodnih mislecev in že desetletja obstoječa Fédération Internationale des Sociétés de Libre Pensée s sedežem v Bruslju.

Svobodomisleci, ki so se po vojni l. 1925 cepili, so prišli do spoznanja, da je njih gibanje postalo gibanje množic v Srednji Evropi, kjer je zavzemalo pozitivno priznanje k socialistični ideji in voljo do borbe za socialistične cilje ter se je ravnalo po načelu: kulturni boj je razredni boj, na zapadu pa se je razširjalo zgolj na udruženja posameznih intelektualcev.

Pred berlinskim ujedinjevalnim kongresom se je izvršilo ujedinjenje štirih nemških zvez svobodnih mislecev, ki so se našle bolj pri skupnem praktičnem delu kakor pa pri teoretičnih razglabljanjih.

Obe strani — Bruselj in Berlin — sta se zблиževali in zблиžanje je utrdilo tudi dejstvo, da so začele v zapadnoevropskih svobodomiselskih organizacijah, ki so bile večinoma priključene Bruslju, prevladovati socialistične tendence. Kongres je sprejel sledečo resolucijo ujedinjenja:

»Gibanje svobodnih mislecev se mora uvrstiti neposredno v zvezi s političnimi dejstvi v kulturno bojno fronto današnjosti. Svobodomiselno gibanje ni vezano na nobeno politično stranko, še manj kakor stranki pridruženo, ali njegova vodilna misel je socializem, njegov cilj je družabni red politične, gospodarske in

kulturne svobode. Kajti samo socialistična družba lahko jamči neovirani razvoj svobodne misli. V tem smislu je naloga svobodomiselnega gibanja podpirati socialistične stranke v njih boju proti fašizmu. Da se izpolni ta naloga, je treba razviti v vseh državah svobodomiselno gibanje množic.«

Nato je bilo uradno naznanjeno ujedinjenje »Bruseljske Internacionale« in Internacionale proletarskih svobodnih mislecev v »Mednarodno unijo svobodnih mislecev«.

»Prijatelji otrok« v Nemčiji (Kinderfreunde) imajo 1000 društev in 200.000 otrok.

Mednarodni delavski radio-dan. Na lanskem mednarodnem delavskem radijskem kongresu v Pragi je bilo sklenjeno vršiti mednarodno izmenjavo programa med delavskimi radijskimi organizacijami. Prva izmenjava se je vršila v nedeljo, 11. okt. t. l., od 2. do 3.10 ure popoldne (srednjeevropski čas). Udeležili sta se je nizozemska zveza V. A. R. A. (Hilversum 298 m) in Delavska radijska zveza Nemčije (Berlin 419 m). Program V. A. R. A. se je pričel ob 2. uri in nehal krog 2.30 ure. Prevzeta je bila od Berlina in od drugih nemških postaj; program Berlina je pričel ob ca. 2.40 ure in je nehal ob 3.10 ure; prevzeli so ga Hilversum in nekatere nemške postaje. V okviru hilversumskega programa se je vršil nagovor tajnika Delavske radijske Internacionale s. G. J. Zwertbrocka, v okviru berlinskega programa je pa govoril s. L. van Looi. Tajništvo Delavske radijske Internacionale je naprosilo vse poslušalce, da poročajo o sprejemu itd. na njegov naslov: Hilversum (Holandska). Poštni predal 50.

Delavske radio-ure v Češkoslovaški. Osrednji izobraževalni organizaciji čeških delavskih strank in to socialnodemokratska Delavska akademija (Dělnická akademie) in narodnosocialistična Osrednja delavska šola (Ustřední škola dělnická) v

Pragi sta proslavljali 26. sept. t. l. petletnico Delavskega razglasa (Dělnický rozhlas). Ti dve organizaciji sta dosegli rezerviranje nekake pol ure dnevno pri Radiu v Pragi ter stranskih postajah v Brnu, Moravski Ostravi, Košicah in Bratislavi za prenašanje delavskih zadev in ustvarili sta v ta namen Kuratorij Delavskega razglasa. Pred petimi leti — 26. sept. 1926 — je bila njegova otvoritev s predavanjema, posl. s. F. Tomáška in sen. V. Klofáča o kulturnih problemih delavstva. Po izkazu za petletno delovanje je bilo po tem »razglasu« prenešenih 1725 predavanj; poleg tega je bilo v okviru socialnih informacij še 125 predavanj in v oddelku »tržišče dela« 585 poročil za delavstvo. Razveseljivo je, da ta bogati material ne bo ostal neizrabljen in da je Dělnický rozhlas začel sistematično izdajati govorniške osnutke za obe veliki delavski kulturni centrali, za Delavsko akademijo in Osrednjo delavsko šolo. Ta predavanja bodo razpošiljana kot predavateljski material vsem delavskim prosvetnim delavcem za njih kulturno delo. Najprej bodo izšla predavanja oz. osnove za nja: »Kako naj se delavec izobrazuje«, »Šola političnega gospodarstva«, »Šola združništva«, »Šola za žene« in »Samoupravna politika«. — V novo dobo pa prehaja Delavski razglas s celo vrsto izkušenj, ki jih bo gotovo izrabil pri nadaljnjem delu med delavstvom. —on—

Počitniške kolonije za delavske otroke prireja v Češkoslovaški organizacija »Zdravá generace« (Zdrav rod), ki je pod nadzorstvom praške Delavske akademije in soc. demokratične bolniške blagajne. Letos je priredila 28 kolonij v vseh delih Češkoslovaške, tako da je bilo izbere več kot preveč. Kolonije so za otroke od 6. do 14. leta in je stalo bivanje z vožnjo iz Prage do kolonije in nazaj za enega otroka za 40 dni 450 Kč (765 Din), za 35 dni 400 Kč (680 Din) in za 30 dni 350 Kč (595 Din). —on—

Vzgojno delo belgijske zadruga. 15. in 16. avgusta t. l. je praznovala 50 letnico obstoja slavna socialistična zadruga »Voornit« (»Naprej«) v Gentu. Današnja zadruga se je razvila iz neznatne in male delavske pekarnice, ki je maloštevilnim članom dobavljala kruh. Vsako leto pa je ta zadruga vključevala v svoj obrat nove posle in danes dobavlja ta zadruga svojim članom že skoro vse življenske potrebščine. Zadruga »Voornit« pa je vršila že veliko vzgojno vlogo. Belgijsko delavstvo je bilo skoro do nedavna brezpravno in tudi brez vsakega varstva. Do leta 1888 zanj ni bilo nikakih zakonskih varstvenih določb, tudi ne za njihove žene in otroke. Obvezen šolski pouk obsto-

ja šele od l. 1914. Splošna volilna pravica je bila uvedena šele po svetovni vojni. Pri 12 do 14 urnem delu so zaslužili delavci beraške mezde. V letu 1890 je bilo še 30% prebivalcev nepismenih.

Združno gibanje je imelo torej pred seboj ogromno delo. Kajti čim bolj nedvedno je ljudstvo, tem težje ga je vzgajati k samopomoči. Treba je bilo vzbuditi samozavest delovnega ljudstva, utrditi njegovo voljo, v obupane in tope množice je bilo treba vcepiti upanje v možnost napredka in vstajenja. »Voornit« in zadruga, ki so bile ustanovljene po njegovem vzgledu, so si vzele v namen to nalogo; ustanavljali so ljudske domove (Maison de Peuple) in knjižnice, organizirale so tečaje vseh vrst, ustvarjale bolniške blagajne in ustanavljale bolnice. To vse moramo vedeti v razumevanje, da je postalo belgijsko zadrugarstvo čisto delavsko gibanje in tako doslej tudi ostalo, torej razredno gibanje, ločeno od ostalega prebivalstva in celo usmerjeno proti njemu, medtem ko je v večini drugih dežel konzumnozdruga gibanje ljudsko gibanje, v katerem sodelujejo vsi sloji prebivalstva.

Bilo kakor bodi, belgijski zadrugarji, zlasti delavci so imeli one dni dovolj povoda, da so jubilej svojega čilega in vzornega »Voornita« proslavili entuziastično in možem, ki so stavili svoje življenje v službo gibanja, izkazali svojo hvaležnost. Tudi mi jih pozdravljamo s spoštovanjem, vse, Anseela, Bertranda, de Bakera, van Beverena in še mnoge druge, in čestitamo »Voornitu« pristrčno k njegovim slavnostnim dnevom. —on—

»Arbeiter-Rundfunk.« »Arabö«, delavska radio-zveza v Avstriji, je začela izdajati s 1. oktobrom t. l. svoje glasilo, tednik »Arbeiter-Rundfunk« pod uredništvom vodje Delavske visoke šole na Dunaju Josefa Luitpolda Sterna. V juliju t. l. je izšla prva številka tega lista v svrhu agitacije na 44 str. velike osmerke. Priobčila je značilne članke Richarda Wagnerja, Karl Ausche, Käthe Leichter, dr. Juliusa Deutscha, Fritza Rosenfelda, nekaj posrečenih slik in dobrih pesmi, ter nato 30 strani programov vseh evropskih postaj z vsemi jugoslovanskimi. Našim radio-amaterjem ta list toplo priporočamo. Naroča se pri upravi »Arbeiter-Rundfunk«, Wien I., Postgasse 7. Naročnina za Avstrijo letno 21 šilingov (168 Din), posamezna številka 50 grošev (4 Din), za Jugoslavijo morda malo več. —on—

50.000 delavskih atletov pripada nemški delavski atletski zvezi. Zveza združuje dvigače uteži, rokoborce, boksače, sportnike v jiu-jitsu in artiste. 16. avgusta t. l. je praznovala Zveza 25 letnico svojega obstoja.

RAZNO

Nekaj o krematorijih. V soboto, dne 10. okt. t. l., je bilo ustanovljeno v Mariboru društvo »Ogenj«, ki bo skrbelo za pokop svojih članov z ognjem. Znano je, da se zlasti katoliška cerkev brani temu načinu pogrebov — dasi je ona sama največ morila ljudi na ta način, n. pr. španska inkvizicija, čarovnice — ali gibanja za ustanavljanje krematorijev kratko malo ni mogoče več zadržati. Kakor so nasprotniki krematorijev že zvitji, vendar često dajo oni sami pristašem krematorijev material proti sebi v roke. Tako dokazuje ravno poročilo v »La documentation catholique« v svoji številki od 31. maja 1930 dokazuje, da je gibanje za sežiganje mrtvecev razvito po vsem svetu. Stanje, ki ga podaja s koncem leta 1927 kaže statistično: »Društva za pospeševanje pokopa z ognjem obstojajo v Argentini, Avstraliji (5), Belgiji, Kanadi, Kini, na Kubi, v Nemčiji, Franciji (2), v Veliki Britaniji, Indiji, Litavski, Luksemburgu, Nizozemski, Avstriji, Skandinaviji (3), Južni Afriki, Švici (3), Češkoslovaški in v Združenih državah (2). V Argentini (Buenos Aires) deluje od 1923 krematorij. V letu 1927 je bilo 18.930 vpepelitev (215 prostovoljnih, 4782 obveznih — zarodkov, anatomskih delov teles itd. — in 13.942 izkopanih trupel. Belgija tedaj še ni imela radi zakonite prepovedi nobenega krematorija, ali ga je dobila letos, ko je bil ta zakon odpravljen. Trupla, določena za vpepelitev, so vozili v Pariz, Strassburg ali v Švico; v Nemčiji so naštelj koncem 1927: 81 krematorijev in jih je danes že preko 100. V tem letu se je izvršilo 45.758 vpepelitev. Francija razpolaga sočasno s 5 krematoriji; prvi, v Parizu, deluje že od leta 1889. Prosto-voljnih sežigov je bilo l. 1927 skupno 845, 1928: 861. V Veliki Britaniji so vpepelitve možne od 1885. Sočasno obstoja 188 krematorijev. Leta 1928 se je vršilo skupno 3363, leta 1929: 4180 vpepelitev. Prva dežela, ki je uvedla pokop s sežigom, je bila Italija. Tu se je pustil neki gotovi Paolo Gorni leta 1873 sežgati.

Danes obstoja že 36 krematorijev. Število upepeljencev ni znano. V zadnjih letih nazaduje, in je Mussolini začasno celo ustavil delovanje, pozneje pa spet dovolil. V Nizozemski je bila prva sežigalna peč stavljena leta 1915 v stalno delovanje. Leta 1927 je bilo 352, leta 1928: 406 vpepelitev. Rusija ima kljub boljševizmu doslej samo šele en krematorij v Moskvi, ki je pričel z delovanjem 1927. Do 1928 je bilo izvršenih 3132 vpepelitev.

Vsaka od skandinavskih držav ima po 4 krematorije. Na Švedskem je bilo leta 1928: 589, na Norveškem 1063, v Danski 1384 vpepelitev. Zlasti visoko število vpepelitev beleži Švica, kjer je bila izvršena na 858 prebivalcev po ena vpepelitev. — Krematorijev je 19. Leta 1927 je bilo 4228, leta 1928: 4528 vpepelitev. V Češkoslovaški je osem krematorijev v obratu. Število vpepelitev je naraslo od 3756 (1927) na 4090 (1928). Ta statistika je zdaj seveda že zastarela, ker je treba zabeležiti od l. 1927 izredno poživitve gibanja pristašev vpepeljevanja, ali kaže pa nazorno razširjenost te zadeve. —

Delavski fotomuzej. Fotografija je novo sredstvo za pisanje zgodovine. Fotografija je neovrgljiv dokument in očigleden dokaz. Fotografiranje je orožje v naših rokah za prikazovanje dogodkov v preteklosti in življenja v sedanjosti. Da ohranimo primere in dokaze za razne dogodke bi bilo treba, da foto-sekcije naših turističnih društev zberejo vsako tako fotografijo, ki je trajne vrednosti in ki bi lahko služila kot gradivo za našo zgodovino. V nekaterih državah (Avstrija, Nemčija, Madžarska) so si foto-sekcije »Prijeteljev Prirode« uredile **delavske fotomuzeje**. Tu zbirajo in razstavljajo fotografije iz življenja in dogodkov vseh delov in panog delavskega gibanja: iz kulturnega, sportnega, turističnega, političnega, strokovničarskega, združnega, samoupravnega, občinskega itd. Slike so sestavljene po skupinah (sport, kultura, politika itd.), numerirane in v knjigi opremljene s kratkim opisom. Menimo, da bi bilo zelo umestno, da člani naših foto-sekcij začno tudi delati na tem, da zberejo kolikor še mogoče fotografij iz preteklosti našega delavskega gibanja in da s posebno pažnjo organizirajo snemanje in zbiranje fotografij iz današnje dobe. V enem ali dveh letih bi se zbralo takc lepo število slik in kaka taka razstava bi bila najzgovornejša knjiga iz življenja našega delavskega gibanja. Stvar članov foto-sekcij je, da začno s tem delom. (Sarajevska »Snaga«.)

Popravek. Naše čitatelje prosimo, da popravijo v zadnji številki (10.) sledeče: Na str. 369 sta se vtihotapili v članek »Socializem organizira vse...« kar dve samostojni beležki, ki bi morali priti na konec tega članka (na str. 374). Izločite torej beležki »Socialistična šola na pro-

stem« in »Pet let dunajske strokovničarske šole« in čitajte ta članek po uvodnem odstavku na str. 369, na str. 370 dalje pod »Delavska radio-internacionala« in naprej. — Poročilu o »Mladinski matici v letu 1931 v št. 9 na str. 332 se je godilo še hujše. Na tri dele je razkosano; zato mu

zberite raztresene ude in sestavite ga takole: Str. 332 druga kolona začetek (dva odstavka), nato spodaj pod beležko »Livings Philosophies« pod »France Bevk nam...« spet tri odstavke in na str. 333 na koncu druge kolone dva odstavka (pod »Kresnice imajo...«) konec.

KNJIGE

Cankarjeve družbe so izšle.

Kdor se ni javil pri poverjeniku, naj piše Cankarjevi družbi, Ljubljana, Delavska zbornica, kjer imamo še nekaj kolekcij na razpolago. Za 20 Din se dobe sledeče knjige:

1. Koledar C. d. z bogato vsebino in 70 slikami.
2. Vojni roman „Zver se je prebudila“, ki ga je spisal Liam O'Flaherty.
3. Nexöjev potopis „Po solnčni Španiji“ (z mnogimi slikami).
4. Cerkvenikova povest iz našega delavskega življenja „Orači“.

Na razpolago imamo samo nekaj kolekcij, zato se hitro oglasite.

ODBOR C. D.

Ljudska tiskarna d. d.

Maribor

Sodna ulica 20

Telefon 20-92

se priporo-
ča za v to
stroko spa-
dajoča na-
:-: ročila :-:

Lastna knjigoveznica in papirnica

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. Telefon števil. 31-33

najstarejša
v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za
petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise,
v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz
inozemstva v najkrajšem
času.

Delavskim knjižnicam nudi pri večjem naročilu znaten popust.

Razmnoževalne aparate: **Original Opalograph**, naj-
boljši razmnoževalec posebno za note, risbe i. t. d.
Jamčim za brezhibno delovanje.

Pisarniške potrebščine, strojepisni, oglejni, indigo, sesalni
papir. Zvitki za računske stroje in blagajne.

Pisalni stroji: **Stoewer veliki in srednji, Under-
wood**. Rabljeni, dobroohranjeni stroji.

Lastna specialna popravljavnica za pisalne, računske in
šivalne stroje!

Točna postrežba! **Cene nizke!** Cenike brezplačno!

LUD. BARAGA - LJUBLJANA

Šelenburgova ulica 6. Telefon števil. 2980.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z.

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 13

sprejema hranilne vloge od 1 Din naprej
in obrestuje najugodneje.

V načelstvu in nadzorstvu zgolj zastopniki
strokovnih in gospodarskih organizacij.

KNJIGOVEZNICA LJUDSKE TISKARNE D. D.

veže knjige, brošure, revije,
koledarje itd. po najnižji ceni

Najboljši in najcenejši slovenski mesečnik je delavska kulturna revija

„SVOBODA“

Letna naročnina stane komaj Din 36.—, letno izide 12 števil z obsegom po približno 32 strani in z najraznovrstnejšo zanimivo vsebino.

Tekmujte v nabiranju naročnikov!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v

Severni Ameriki.

Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezni, poškodbe itd. — Posluje v Zedinjenih državah, Kanadi in Mehiki. — Ima približno 63.000 članov v obeh oddelkih in blizu 650 podružnic po raznih krajih Amerike.

■ *Premoženje nad 4.000.000 dolarjev.* ■

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill

